

VILNIS

VOLUME LXII Nr. 23

KETVIRTADIENIS, LAPKRIČIO [NOVEMBER] 11, 1982

LIETUVIŲ LIAUDIES LAIKRAŠTIS
LITHUANIAN NEWSPAPER
3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608
Telefonas: (312) 842-7325

LIBRARY

NOV 23 1982

KAINA 25 c.

Augina gražu žmogų, šalies patriota

Ispanija: artėja įnirtinga kova

KASDIEN

AKCIJŲ BIRŽA TAI FAKTAI MARKSIZMO ŽINOVAI VADINASI...

Valdžios ir kai kurių didžiųjų korporacijų ekonomistų nuomonė yra, kad šis krašto ūkio suklūrimas, kurį pergyvename, turės pasitaisyti, o prez. Reaganas netgi mušasi į krūtinę, jog tikrai taip bus. Tačiau nepriklausomų nuo valdžios bei didžiųjų korporacijų ekonomistų nuomonė yra kitokia. Jie mano, jog iš šio suklūrimo nebus lengva išsikasti. Bridgewater ekonomistų grupuotės prez. Raymond Dalio kongresiniam komitetui tiesiai į akis pasakė, jog krašto ūkis gali prieiti prie visiško bankroto.

Ką tas "visiškas bankrotas" alginiam darbo žmogui reikėtų, sunku pasakyti, bet geriau kaip dabar yra, nebūtų.

Visuomet buvo kalbama ir konstatuojama, kad akcijų birža yra krašto ekonomikos barometras. Turint omenyje biržoje akcijų pabrangėjimą, reiktų galvoti, recesija netrukus baigsis ir vėl krašto ekonomika sunormalizės. Bet kažkodėl nesinori taip galvoti.

Nedarbas, firmų bankrutavimas, pragyvenimo lygio mažėjimas, skurdžių armijos didėjimas, darbininkų nerimas dėl rytojaus, nėra jokie ženklai, kad lengvai bus galima sulaukti krašto ekonomikos sunormalėjimo.

Akcijų birža vargiai bėra krašto ekonomikos barometras, kai akcijos brangėja dėl jų paklausos didėjimo. O paklausa didėja dėl iš neišsivysčiusių šalių dolerių plaukimo į Jungtines Valstijas. Vien tik iš Meksikos atplaukė \$25 milijonai, iš kitur irgi po daugiau ar mažiau.

Kai liaudis nebegali gyventi, o valdančioji klasė nebegali valdyti, geruoju ar piktuojau ateina didelės politinės pakaitos. Štai tik keli pavyzdžiai: militaristų nubankrutuotoje Bolivijoje atėjo nauja valdžia, kurioje net du komunistai ministrai, Argentinos militaristai su Falkland karu ko tik nepribaigę krašto ekonomiką, legalizavo komunistų partiją, Brazilijoje militaristai šalį paskandinę iki ausų į skolas, paskelbė demokratinius rinkimus, Salvadore, jeigu ne Amerikos doleriai režimui, šalį valdytų darbo liaudis, tas pats yra Afrikoje, Azijoje, visame neišsivysčiusių šalių pasaulyje.

Tai faktai, kaip kapitalistinės ekonomikos bankrutuojančios šalys, nežiūrint kaip žiaurūs režimai, užleidžia vietą daugiau ar mažiau pažangioms jėgoms, linkusioms į socialistinę ekonomiką.

Amerika marksizmo žinovais negali girtis, bet kokiais tempais jų skaičius didėja, stačiai nuostabu.

A. Gylio nuotraukoje: Šilutės 1-osios vidurinės mokyklos mokytoja Birutė Jucienė pamokoje.

Šilutės 1-oji vidurinė mokykla... Judrūs, smalsūs vaikai, neramūs paaugliai, ieškantys jaunuoliai... Su koku noru jie mokosi!

Šviesią, jaukią aplinką sukūrė mokytojai. Kiekvienas jų įneša į bręstančių jaunuolių pasaulį daug gėrio ir grožio. Irena Atutienė, Irena Arlauskienė, Regina Milukienė, Petras Mockus ir daugelis kitų. Kokį dalyką jie dėstyti, širdį atiduoda vaikams, apgaubia juos meile, rūpesčiu, ugdo pilietinius jausmus.

Kiekvieną mokyklos kampelį išpuošė mokytojai kartu su vaikais. Ypač visų mėgiama vieta—Žydrasis koridorius. Jis lyg simbolizuoja moksleivių kelią į gyvenimą. Žydr

Prieš penkerius metus pramoniniuose Vidurvakaruose įvykusioje marksizmo žinovų konferencijoje dalyvavo tik 50 profesorių, mokslininkų ir šiaip mokslo žmonių. Dabar jų skaičius pasiekė iki 300 žmonių.

Kitais metais balandžio 14-17 dienomis Cincinnati universitete įvyks Amerikos marksizmo žinovų 7-oji konferencija, skirta Karlo Markso 100-osioms mirimo metinėms pažymėti. Be kitų klausimų, konferencijoje bus diskutuojama ir apie JAV krizę.

Visas svietas žino ir sveikiau galvojančius politikierius sako, jog prez. Reaganas sankcijomis nepaduos Tarybų Sąjungai dujotiekiai įrengimui ne vienai Amerikos kompanijai padarė didelių nuostolių, o tokią kompaniją kaip Caterpillar privedė beveik prie bankroto.

Prezidentas nuvykęs pasiaiškinti į Peoria, Ill., kur yra didieji Caterpillar kompanijos fabrikai, iš kurių paleista tūkstančiai darbininkų, užgiedojo, nežiūrint kad dėl sankcijų nukentė kai kurios kompanijos ir tūkstančiai darbininkų paleisti iš darbo, bet užtai nukentė ir Tarybų Sąjunga.

Vadinasi, bankrutuokite, neturėkite darbo, bile nukentė Tarybų Sąjunga. S. J. Jokubka

ros sienos, baltos durys ir balti moksleivių piešinių galerijos paveikslų rėmai.

Nuo čia savo pažintį su mokykla po iškilmingos mokslo metų pradžios pradeda pirmokai. Su mokyklos tradicijomis juos supažindina teminė piešinių paroda "Mano mokykla". Abiturientų lydimi, jie žydruoju koridoriumi ateina į mokyklos kovinės šlovės muziejų—iškilmingiausia vietą mokykloje. Valstybinės vėliavos, gausi mokyklos kraštotyrininkų surinkta medžiaga sudaro išpūdingą foną pirmajam mokytojų pokalbiui su mokiniais.

Žydruoju koridoriumi praeina ir brangiausi mokyklos svečiai—Didžiojo Tėvynės karo veteranai, rajono vaduotojai, kurie savo gyvenimiška patirtimi, žmogiška širdies šiluma taip nuoširdžiai dalijasi su mokiniais. Tai jų dėka mokyklos kovinės šlovės muziejus kasmet pasipildo įdomiausiais eksponatais, susijusiais su rajono išvadavimu, įvairių tautybių žmonių patriotizmu, karšta meile didžiajai šaliai—TSRS. Tai jų dėka vasarą mūsų mokyklos aktyviausi visuomenininkai išsisi Kryme, kartu dirbdami vietos vidurinės mokyklos darbo ir poilsio stovykloje Balaklavo rajono "Raudonojo Spalio" tarybiniame ūkyje. Jų dėka moksleiviai aplankė Maskvą, susipažino su kiekvieno žmogaus širdžiai brangiomis vietomis.

Ugdome žmogų... Gražų, garbingą, mylintį savo šalį. Kiekvienas mokytojas sėja gerumą vaikų pasauliuose, skiepija jiems internacionalinius jausmus.

Roma Dobranskienė
Lietuvos TSR nusipelnusi mokytoja, Šilutės 1-osios vidurinės mokyklos direktorė

— Nuo 1973 metų, kai Urugvajuje fašistiniai militaristai pasigrobė valdžios vairo, krašto skolos užsieniui padidėjo keturis ir pusę karto. Šalis paskendo iki \$3,258 milijonų į skolą. Palūkanų už šią skolą reikia mokėti du kartus daugiau, negu gauna pajamų už eksportą.

Nenustebino pranešimas iš Madrido, kad paleistas parlamentas ir paskelbti pirmalaikiai parlamento rinkimai. Aštuoniolika mėnesių prie valdžios vairo buvusi Demokratinio centro sąjungos (DCS) partija nesugebėjo išspręsti šalies iškilusių sudėtingų problemų.

Spaudos duomenimis, per dvyliką mėnesių bendrasis nacionalinis produktas Ispanijoje padidėjo mažiau kaip 0.5 procento. Praėjusiais metais šalį aplankė rekordinis turistų skaičius—per 40 milijonų žmonių, tai davė išdvi 6 milijardus dolerių, bet mokėjimų balanso deficitas liko toks pat—5 milijardai dolerių, o Ispanijos skola užsieniui išaugo iki 27 milijardų dolerių. Ispanijoje neranda darbo daugiau kaip du milijonai žmonių—beveik 14 procentų darbingų gyventojų. Nuolat didėja kainos ir infliacija, šalį apėmė terorizmas.

Užsienio politikos srityje vyriausybė vykdė proamerikietišką kursą. Ji įtraukė Ispaniją į NATO bloką, sudarė naują Ispanijos ir Amerikos karinį susitarimą, apribojantį šalies nacionalinį suverenumą. Kabinetas užėmė dviprasmišką poziciją tokiu svarbiu klausimu, kaip naujų Amerikos branduolinių raketų dislokavimas Ispanijos teritorijoje. Praktiškai nieko nepadarė, kad būtų gražinta Gibraltaras—Britanijos kolonija Ispanijos žemėje.

Galutinį smūgį kabineto pozicijai smogė gili krizė pačioje partijoje. Po to, kad šių metų gegužės mėnesį DSC pralaimėjo parlamento rinkimus vienoje šalies provincijoje—Andalūzijoje, iš centristų partijos išstojo daugybė jos vadovų ir eilinių narių. DSC neteko parlamento daugumos ir buvo priversta priimti nutarimą dėl jo paleidimo.

Komplikuoja politinę padėtį šalyje ir ne taip senų dramatiškų įvykių aidas—1981 metų vasario 23-oji, kai grupė pučistų užgrobė Ispanijos parlamentą, ketindami įvykdyti valstybės perversmą. Pučas žlugo, bet Ispanijoje kaip ir anksčiau yra įtakingų jėgų—reakcinės pakraipos kariškių ir stambiausios buržuazijos atstovų, pasirengusių pradėti atvirai pulti tas demokratines permainas, kurios įvyko Ispanijoje po Franko mirties. Tai rodo kad ir tas faktas, jog taip ir nebuvo išaiškinti ir nubausti tie asmenys, kurie inspiravo vasario sąmokslą.

Žinoma, dabar sunku numatyti, kaip rutuliosis įvykiai artimiausiais mėnesiais.

Vis aktyviau kovoja už savo teises Ispanijos darbo žmonės. Pastaruoju metu šalyje nusirito galinga metalistų, tekstilinių, statybininkų streikų banga. Darbo žmonės budriai seka reakcijos pinkles ir ruošiasi quoti jai ryztungą atkirų.

V. Sereika

VILNIS

Lithuanian Peoples' Bi-weekly [659-780]

Published bi-weekly, Thursday, except when preceded by a Holiday, by the Workers Publishing Association, Inc.
Subscription rates in United States: one year \$10.00, six months \$5.50; Chicago \$12.00, 6 months \$6.50; Canada \$15.00, 6 months \$8.00; foreign countries \$15.00, 6 months \$8.00.

POSTMASTER: Send address changes to the
VILNIS—3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608 Phone 842-7325

Second-class postage paid at Chicago, Illinois (U.S.P.S. 659-780)

Jaudinanti senus žmones programa

Laikraščio "Vilnis" skaitytojų absoliutinė dauguma yra Social Security pensininkai. Nors iš tų pensijų pragyvenimas yra nepavydėtinas, bet seniems žmonėms, neturintiems iš šalies pajamų, vis dėlto nereikia eiti šunų lodyti. Todėl nėra truputį nenuostabu, kad prez. Reagano "čiupinėjimas" Social Security programą, ne vieną pensininką jaudina. Daug pensininkų sunerime, organizuojasi, kelia balsą ir reikalauja, kad jų Social Security programa nebūtų siaurinama, kaip kad kitos programos yra siauriamos.

Seniai yra skelbiama, kad anksčiau ar vėliau Social Security pensijų fondas pristigs pinigų. Milijonai bedarbių į Social Security pensijų fondą nemoka, o išeinančių į pensijas senų žmonių gausėja. Į Social Security pensijų fondą pinigų iplaukia daug mažiau, negu reikia išmokėti pensijomis. Išdo pareigūnai jau skelbia, kad lapkričio mėnesio pensijoms išmokėti reikės pasiskolinti nuo \$1 iki \$2 bilijonų. Nėra abejonės, kad gruodžio mėnesio ir kitų mėnesių pensijoms irgi reikės pasiskolinti. Jeigu nedarbas didės, vis daugiau nemokės į Social Security pensijų fondą, iš kur ir kaip ilgai Social Security pensijų fondas galės skolintis, prašosi klausimas.

Jau daugiau kaip prieš metus prez. Reaganas įkūrė ekonomisto Alan Greenspan vardo komisiją reformavimui Social Security programos. Senų žmonių senatorius Peper sako, jog iš tos komisijos seniems žmonėms naudos nebus. Išskiriant vieną, komisijoje visi respublikonai. O kaip tokie, be abejo, šokinės per respublikono prez. Reagano virvutę. Tuo tarpu prezidentas visiems yra žinomas ir apskelbtas, kaip turtingų žmonių žmogus, iš biednų ima, turtingiems duoda. Taip sako ir kai kurie liberališkesni profesionalai politikieriai.

Kad seni žmonės ramiai galėtų baigti gyvenimą, vienintelė išeitis yra, iš karo reikalams biudžeto imti ir duoti Social Security pensijų fondui. O kad administracija sutiktų tą daryti, senų žmonių pareiga turi būti taikos šalininkų gretose, kovojančiose už nusiginklavimą.

Dūmų pūtimas liaudžiai į akis

Amerikoje žmogui yra didelė nelaimė apsigirti. Jeigu žmogus neturi sveikatos apdraudos, gydytojai, vaistai, ligoninė jį kaip mat nuvaro nuo koto. Iš lengvos ligos išsikasti kaštuoja šimtai dolerių, o iš kiek sunkesnės—tūkstančiai dolerių. Netgi ir pasiturinčiam žmogui tenka pereiti į skurdžių armiją. Dar didesnė nelaimė žmogui yra netekti darbo, ypač juodadarbiui darbininkui. Jį kamuoja neapsakomas nerimas dėl savo ir savo šeimos likimo, kai visokie nebepakeliami nepritekliai ir skurdas pradeda belstis į duris. Kol gauna nedarbo kompensaciją, dar verčiasi, bet nedarbo kompensacijos nėra amžinos, teagauna vos pusmetį. Ir jeigu neturi santaupų ar gerų tėvų bei bičiulių, vegetuok, žmogau, iš menkos socialinio aprūpinimo pašalpos, o jeigu jos negauni—žinokis.

Nūdien Amerikoje tokių žmonių yra milijonai. Liarmuoja juos kaušu sriubos remiančios labdaringos draugijos, liarmuoja kovingosios profsąjungos už darbą visiems, liarmuoja politikieriai, netgi ir pats prez. Reaganas sako, jog, išties, Ameriką užgulė didelis nedarbas. Bet kaip iš jo išsikasti, atsakymo nėra. O tik gyvenkite, laukite, nedarbas praeis. Lygiai taip, kaip Didžiosios depresijos išvakarėse ramino prez. Hooveris, kad gerbūvis už kampo, netrukus garažuose bus po du automobilius, puode virs po dvi vištas. Gi tuo tarpu ženklai rodo visai ką kitą.

Vyksta krašto ūkio neginčijamas sukliurimas. Firmos bankrutuoja viena po kitos, pareikalavimas rinkoje mažėja, fabrikai atleidžia darbininkus, o kai kurie netgi užsidarinėja. Smulkesni fermeriai nebeišsimoka bankams skolų, tūkstančius žmonių smaigia morgičiai už namus, infliacija žydi ir lapoja, nedarbas didėja, darbo liaudis sunerimusi, laukia depresijos.

Kas kaltas už visa tai? Prez. Reaganas kaltina buvusias administracijas, kongrese demokratų. Girdi, jie krašto ūkį privedė prie to. Tai daugiau kaip dūmų pūtimas liaudžiai į akis. Ši recesija ne pirma. Nuo Didžiosios depresijos metų jau aštunta. Tokie krašto ūkio atoslūgiai buvo ir demokratams, ir respublikonams valdant šalį. Bet ši recesija sunkiausia už buvusias. Ir sunkiausia dėl prez. Reagano blogos vidaus ekonomikos ir užsienio politikos.

Tenka tik pagalvoti, kiek darbų būtų, jeigu nebūtų visokių sankcijų! Dirbantys mokėtų už pajamas mokesčius, didintų rinkoje pareikalavimą. Arba paimkime bilijonus dolerių ginklavimuisi. Tie bilijonai pilami kaip į vandenį ir niekad nesugrįš. O už tuos bilijonus kiek būtų darbų! Verktinai reikia taisyti pasenę griūvantys miestai, duobėtos gatvės ir vieškeliai, braškantys tiltai, apleisti parkai. Verktinai reikia daugiau ligoninių, mokyklų, varguomenei pigių butų, padoresnės viešosios transportacijos. Darbų iki kaklo, bet nėra pinigų, nes reikia ginkluotis, reikia remti reakcines šalis, kad ten statytiniai užgniaužtų šūkius "Yankee go home".

Amerika turtingiausia pasaulyje šalis, ekonominiu atžvilgiu labiausiai išsivysčiusi, bet bedarbių ir skurdžių armijomis lygi su daug biednesnėmis šalimis. Mažumų bei negrų getai pasibaisėtini, kaip atsilikusiose šalyse. Su žmonių skurdo iššauktais nusikaltimais saugumas nebesusidoruoja. Dides-

2

Iš sunerimusio pasaulio dėl rytojaus

ANTIBRANDUOLINĖ SAVAITE

Svedijos sostinėje įvyko "Veiksmų prieš branduolinį ginklą savaitė". Ji buvo rengiama organizacijos "Svedijos mokytojai prieš branduolinį ginklą" iniciatyva. Šioje akcijoje taip pat dalyvavo organizacijų "Svedijos gydytojai prieš branduolinį ginklą", "Svedijos mokytojai už taiką", "Svedijos dailininkai kovoję už taiką" nariai.

Savaitės metu vyko susitikimai ir susirinkimai, kuriuose buvo parodyta, kokį mirtiną pavojų visai žmonijai sukeltų pasaulinis termo-branduolinis gaisras.

IVEDĖ MIRTIES BAUSMĘ

Pakistano režimas, mėgindamas nuslopinti liaudies nepasitenkinimą jo vidaus ir užsienio politika, griebsi žiaurių represijų. Gautomis žiniomis prezidentas Zija Hako šalyje įvedė mirties bausmę už "visuomenės saugumo pažeidimą" arba "pažeidėjų globojimą". Policija ir teismas neprivalo įrodyti kaltę. Kad žmogus būtų nuteistas mirties bausme, dabar užtenka policijos raporto apie "pažeidimą", kurio pobūdis dekretu nepaaiškinamas. Žinoma, visa tai bus taikoma politiniams vyriausybės priešininkams.

DEGINA ISTISUS KAIMUS

Kaip pranešama iš Gvatemalos, diktatorinis generolo Monto režimas plečia didelę baudžiamąją operaciją šios Centrinės Amerikos šalies kalnuotose vakarų rajonuose. Patarėjų amerikiečių apmokyti kareiviai metodiškai degina istisus kaimus, šaudo beginklius valstiečius, naikina pasėlius. Sužaloti ir apdege žmonių lavonai ir gaisravietės—toks vaizdas abiejose Tekulčės upės pakrantėse.

VAKARŲ BERLYNO JAUNIMAS

Vakarų Berlyno "jaunųjų socialistų" organizacija paskelbė pareiškimą, kuriame ryžtingai stoja prieš naujų Amerikos branduolinių raketų dislokavimą Vakarų Europos šalyse. Pareiškimė reikalaujama imtis veiksmingų priemonių nusiginklavimo srityje, kad Europa taptų žemynu be branduolinio ginklo.

DEMASKAVO TERORĄ

Salvadoro sostinės universiteto studentai ir dėstytojai demaskavo valdančiojo režimo terorą ir represijas. Pastarosiomis dienomis, pabrėžiama jų išplatintame pareiškimė, diktatūros slaptoji policija suėmė 26 šios mokyklos profesorius ir tarnautojus. 16 iš jų tardoma ir kankinama už grotų.

Universiteto studentai ir dėstytojai pareikalavo, kad Salvador valdžia nedelsiant paleistų suimtuosius.

PADĖJO KUBAI

Grįžę namo, mes pasakosime tiesą apie revoliucinę Kubą ir jos laimėjimus kuriant socializmą, sa-

niuose miestuose baisu išieiti į gatvę, apiplėšimai vyksta vidury dienos.

Amerika pagedus. Ir nenuostabu, kad kyla sąjūdis Ameriką pataisyti, kad korporacijos ir didysis kapitalas Ameriką atiduotų liaudžiai, nes kaip dabar yra, nei demokratams, nei respublikonams jos nepataisys. Vieniems ar antriems valdant šalį, recesijos ir kitoke krašto ūkio sukliurimai kartojasi. Ir po kiekvieno pasikartojimo vis blogiau. Prez. Reagano pasakojimai, kad dėl dabar vykstančios recesijos ir kitokių sukliurimų kaltos buvusios administracijos, yra niekas daugiau, o tik dūmų pūtimas liaudžiai į akis.

koma internacionalinės brigados "Venceremos" narių pareiškimė. 300 merginų ir vaikinių, atstovaujančių 12 Vakarų Europos šalių jaunimui, išties mėnesį visuomeniniais pagrindais dirbo Havanos provincijos statybose ir plantacijose, dalyvavo daugelyje Kubos jaunųjų komunistų sąjungos renginių. Tai jau aštuntasis ir didžiausias Vakarų Europos jaunimo atstovų būrys, nusprendęs įnešti savo indėlį į socializmo kūrimą Kuboje.

PALIEKA BERASČIAIS

Neturi galimybės lankyti mokyklos 65 procentai beveik iš 750 tūkstančių merginų ir vaikinių nuo 15 iki 18 metų amžiaus didžiausiam Brazilijos mieste San Paule. Rajonuose, kuriuose gyvena varguomenė, šis rodiklis artėja prie 90 procentų. Remdamasis specialistų tyrimais, tai praneša laikraštis "Folha de Sao Paulo". Jis pabrėžia, kad pagrindinė tokios dramatiškos padėties švietimo srityje priežastis yra pernelyg didelis mokėstis už mokslą. Padėtį blogina tai, kad daugelis šeimų negali sudurti galo su galu dėl didelės ekonominės krizės šalyje, pažymi laikraštis.

NEDARBAS SVEDIJOJE

Šių metų rugsėjo mėnesį Svedijoje buvo užregistruota 176 tūkstančiai visiškų bedarbių. Tai—4 procentai visų darbingų šalies gyventojų. Apie tai praneša centrinis statistikos biuras. Nedarbas jaunimo tarpe pasiekė rekordinį lygį—85 tūkstančiai vaikinių ir merginų iki 25 metų amžiaus neturi darbo.

Komentuodamas šiuos duomenis, laikraštis "Dagens nuheter" pažymi, kad, turint omenyje paslėptinį nedarbą, bedarbių armija dabar sudaro apie pusę milijono žmonių.

Trumpai

— Karibų jūroje Granada salos vyriausybė yra socialistuojanti. Prez. Reagano administracija ją boikotuoja, tačiau kaimyninės šalys remia. Vien tik Venezuela Grenadai duos 10,000 statinių naftos dykai.

— Federalinė valdžia leidžia apie 12,000 pamfletų, kuriuose liaudžiai duoda įvairių patarimų. Prez. Reagano administracija nutarė apie 2,000 tokių pamfletų nebeleisti tautų sumetimais. Vadinas, dar vienas žingsnis atgal nuo pažangos.

— Meksika paskendusios skolose nebegali jų mokėti, nacionalizavo bankus. Ryšium su tuo, iš Amerikos importą sumažins \$12 bilijonų. Tas pat gali atsitikti su Urugvajumi, Argentina, Bolivija, Brazilija.

— Netgi ir buvęs prezidentas Jimmy Carter sako, jog prez. Reagano administracija atidarė žalias šviesas Izraeliui invazijai į Libaną.

— Sąjūdis už branduolinio ginklo išaldymą aktyvėja. Susiorganizavo net iš 26 nacionalinių organizacijų, kurioms priklauso 18-20 milijonų žmonių, koalicija už išaldymą.

LIETUVA TARYBINIŲ TAUTŲ ŠEIMOJE

Lietuvai įstojus į brolišku tarybinių tautų šeimą, respublikos ekonomika buvo įjungta į Tarybų Sąjungos ūkinę sistemą, tapo organiškai objektyviais socializmo dėsniais, socialistinio ūkininkavimo principais, gamybos specializavimu ir koncentravimu. Tapusi lygiateise sąjungine respublika, Tarybų Lietuva, plėtodama gamybos jėgas, galėjo remtis galinga Tarybų Sąjungos industrine baze, didžiuliais jos materialiniais ir dvasiniais resursais, milžiniškais gamtos turtais, energijos ir žaliavų šaltiniais.

Komunistų partijos vadovaujami, Tarybų Lietuvos darbo žmonės, sprenddami sudėtingus krašto socialistinio industrializavimo uždavinius, galėjo formuoti tokią liaudies ūkio struktūrą, kuri geriausiai patenkintų visos šalies poreikius ir respublikos interesus, remtųsi lietuvių tautos sukaupta patirtimi, žiniomis, gyventojų įgūdžiais, respublikos gamtinėmis, klimatinėmis sąlygomis.

Tarybų Lietuvos darbo žmonių sėkmingai sprendė socializmo sukūrimo uždavinius, glaudžiai bendradarbiaudami su broliškomis respublikomis, remdamiesi jų visapusiška parama.

Tarybų Lietuvos socialistiniam industrializavimui, naujų pramonės šakų formavimui, stambiųjų įmonių statybai, jų aprūpinimui nauja technika reikėjo didžiulių lėšų. Jas išskyrė socialistinė valstybė iš sąjunginio biudžeto. Jau 1941 metais buvo numatyta pastatyti ir rekonstruoti apie 450 pramonės objektų, padidinti jos produkcijos gamybą 75 procentais. Siems uždaviniams spęsti buvo skirta 6 kartus daugiau lėšų, negu ankstyvesniais metais.

Dar didesnės lėšos respublikos ekonomikos plėtojimui buvo išskirtos pokario metais. Iš viso 1946-1980 metais Lietuvos TSR liaudies ūkio vystymui buvo sunaudota daugiau kaip 24 milijardai rublių. Iš šių lėšų daugiau kaip 15 milijardų rublių buvo skirta statybos ir montavimo darbams, o 7,4 milijardo—įrengimams bei mechanizmas įsigyti. Žymi dalis investicijų buvo skirta krašto socialistiniam industrializavimui, naujų,

stambiųjų pramonės įmonių statybai.

Sėkmingai atkūrus Tarybų šalies sugriautą liaudies ūkį, sparčiai plėtojant visų respublikų ekonomiką, gausėjant šalies materialiniams ir finansiniams resursams, atsirado galimybių skirti vis daugiau lėšų tolesniam Tarybų Lietuvos industrializavimui. Pavyzdžiui, jeigu 1946-1950 m. buvo skirta 51 milijonas rublių, tai 1976-1980 m. jau 1,845 milijonai.

Dešimtajame penkmetyje respublikos socialistinės industrijos plėtojimui buvo skirta 10,5 karto daugiau lėšų, negu penktajame penkmetyje. Kapitaliniai įdėjimai į Tarybų Lietuvos liaudies ūkį vienuoliktajame penkmetyje prilygsta kapitaliniams įdėjimams į visos Tarybų Sąjungos liaudies ūkį pirmojo penkmečio metais.

Didžiuliai kapitaliniai įdėjimai, racionalus ir kryptingas jų panaudojimas užtikrino labai sparčius Tarybų Lietuvos ekonomikos vystymo tempus. Respublikos socialistinės pramonės kūrimo ir jos tolesnio ugdymo tempai buvo žymiai spartesni, negu visoje šalyje.

Tarybų Lietuvos pramonės plėtojimo tempai 1946-1980 metais buvo pusantro karto spartesni, negu visos šalies mastu, o pirmaisiais pokario metais jie buvo net 2,5 karto didesni.

Tarybų valdžios metais Lietuvoje pastatyta ir atiduota naudoti apie 230 stambiųjų įmonių. Spartesniais tempais industrializuojant kraštą, Tarybų Lietuva sėkmingai įveikė ekonominių atsilikimą ir jau dešimtąjį penkmetį pasiekė bei pralenkė sąjunginį industrinio išsivystymo lygį. Todėl jau dešimtajame penkmetyje respublikos pramonės plėtojimo tempai buvo šiek tiek mažesni, negu visoje šalyje.

Būdinga tai, kad 1940-1980 metais Tarybų Lietuvos pramonės vystymo tempai buvo sparčiausi iš visų tarybinių respublikų. Per ketverius dešimtmečius pramonės produkcijos gamyba visos šalies mastu padidėjo 21 kartą, o Tarybų Lietuvoje—58 kartus. Pramonės produkcijos dabar per savaitę Lietuvoje pagaminama daugiau, negu per visus 1940 metus.

Iš "L. ir [vykiai]"

JAPONIŠKA ŠYPSENA

Sis posakis dažnai vartojamas, kai norima pasakyti, jog pašnekovas nuolankiai šypsoi, linkėdamas išreikšti savo nuolankumą, bet... tuo pat metu šelmiškai žiba jo akys, ir niekas negali pasakyti, ką šis žmogus galvoja. Prisiminėme "japonišką šypseną" neatsitiktinai. Tekančios saulės šalies nacionalinė gynybos taryba, pirmininkaujant šalies premjerui T. Sudzukiui, priėmė nutarimą per artimiausius penkerius metus išleisti valstybės savisaugos dalinių modernizavimui, naujų ginklų išsilgimui daugiau kaip 5 milijardus dolerių.

Gali kilti klausimas: kam Japonijai tokios išlaidos, jeigu ši šalis, pagal jos konstituciją, neturi teisės turėti kariuomenės? Matyt, čia vertėtų prisiminti Japonijos pokaarinę istoriją...

Pralaimėjusi Antrąjį pasaulinį karą ir pasirašiusi besąlyginę kapituliacijos aktą, Japonija pateko į JAV "globą". Na, o jankiai jau tais laikais siekė iššūpti iš Tekančios saulės šalies viską, kas
Vilnis, 1982 lapkričio 11

buvo jiems naudinga. Neužmiršo jie ir gynybos. Amerikiečiams, tiksliau jų statytiniams Japonijoje, tiesiogiai vadovaujant, buvo kuriamas šalies pagrindinis įstatymas. Ir tuomet ten buvo įrašyti žodžiai, kad šalis neturi teisės turėti kariuomenės, kad ji visiems laikams atsikrato militarizmo. Bet... Laikai keičiasi ir reikalavimai—taip pat.

Pavertę Tekančios saulės šalį savo karinių bazių bei uostų salomis, amerikiečiai palaipsniui pradėjo reikalauti iš savo prekybos partnerių, kad šie imtų rimčiau ginkluotis. Taip Japonijoje gyvuojantys savisaugos daliniai palaipsniui tapo neoficialia reguliaria kariuomene. Jos vadai seniai rado bendrą kalbą su JAV kariškiais, kurie siekia didinti savo karinę galią Tolimuosiuose Rytuose. Taigi tradicinė "japoniška šypseną" per aukšto lygio susitikimus virsta pažadai ir visokiausi aiškinimai, jog "nepatogu atsakyti vyresniajam partneriui, kuris labai rūpinasi Tekančios saulės šalies gyventojų saugumu, ramybe salose".

Šimtai milijonų badaujančių

Siuo metu pasaulyje 570 milijonų žmonių kenčia nuo bado, 820 milijono—visiškai neraštingi, 1,5 milijono—negauna medicininės pagalbos. Besivystančiose Tolimųjų Rytų ir Pietryčių Azijos šalyse badauja 27 proc. visų gyventojų, Afrikos šalyse—22, Lotynų Amerikos—13 proc.

Kas kaltas dėl šios padėties? Juk pasaulio žemės ūkis jau dabar galėtų išmaitinti 12 milijonų žmonių, o juk kol kas tėra tik 4,5 milijono. Svarbiausia kaltė tenka pirmiausia kolonializmui, o ne besivystančių valstybių gyventojų skaičius didėjimui ir ribotiems gamtos ištekliams, kaip tvirtina Vakarų valstybių buržuaziniai ekonomistai ir sociologai. Būtent kolonializmas primetė daugumai jų monokultūrinę žemės ūkio sistemą, pagrįstą vieno dviejų tropinių ir subtropinių augalų eksportu. Dėl tokios specializacijos daugelis Azijos, Afrikos ir Lotynų Amerikos šalių priverstos importuoti grūdus savo poreikiams patenkinti. Pavyzdžiui, 1978 m. vien Afrikos šalys išvežė 12 milijonų tonų maistinių grūdų. Kolonializmas paliko jaunoms valstybėms daugybę feodalių atgyvenų. Lotynų Amerikoje apdirbama tik 14 proc. žemių, kurias valdo turtingiausi dvarininkai. Žemės sukonzentravimas nedaugelio asmenų rankose trukdo efektyviai panaudoti techniką, mineralines trąšas, genetikos ir selekcijos naujoves, rengti irigacines sistemas. Trumpiausiai, žemės ūkio gamyba šiame regione vystosi daugiausia ekstensyviai plečiant pasėlių plotus, kartu nežymiai augant derlingumui. Aštunto dešimtmečio viduryje, pavyzdžiui, grūdinių augalų derlingumas išsivysčiusiose šalyse buvo maždaug 2,5 karto didesnis negu besivystančio šalyje.

Dauguma besivystančių valstybių turi milžiniškas mineralinių ir kitų žaliavų atsargas. Vien Afrikos kontinentui tenka 87 proc. (be socialistinių šalių) chromo atsargų, 85 proc. platinos, 64 proc. mangano, 25 proc. urano, 13 proc. vario. Tačiau ištaisus dešimtmečius Afrikos, Azijos ir Lotynų Amerikos gamtos turtais grobė ir toliau grobia transnacionalinės korporacijos, ypač Amerikos. Jos kontroliuoja 40 proc. žaliavų eksporto ir daugiau kaip 20 proc. šių valstybių pramonės gamybos. Beveik pusę savo prekių 9 iš 13 strategiškai svarbių

Štai tokiomis aplinkybėmis Japonijos nacionalinė taryba ir nutarė įsigyti naujų lėktuvų, sraigatarnių, karinių laivų, tankų bei artilerijos pabūklų. Ir visa tai, žinoma, "Made in USA". Vašingtone toks nutarimas sutiktas su pasitenkinimu. O Japonijoje! Kilo griežtos protesto demonstracijos, opozicija pradėjo reikalauti laikytis konstitucijos. Bet ir šiuo atveju karingai nusiteikę šalies vadovai ėmėsi "japoniškos šypsenos"—matot, nepatogu neduoti pasipelnyti vyresniajam partneriui, juo labiau, kad jo prekybos balansas su Tekančios saulės šalimi labai deficitiškas, o be to... samurajiška dvasia, kurios neišgyvendino nei atominės bombos, kupina neapykantoms tiems, kurie "šventojoje Nippon žemėje jaučiasi kaip Broadwajuje arba eilinio miestelio liūškio saliuone". Taigi ar neverta rimtai susimąstyti dėl eilinės japoniškos nuolaidos amerikiečiams? Ir visų pirma—patiems amerikiečiams!
A. Šermukšnis

JAV patenkina išveždama iš besivystančių šalių. 1970-1978 m. JAV bendrovės įdėjo į šių šalių ekonomiką \$7,8 milijono, tuo tarpu gryo pelno gavo net \$39,6 milijono, tai yra po \$4,5 kiekvienam įdėtam doleriui.

Kitas išsivadavusių valstybių plėšimo irankis yra užsienio prekyba. Dirbtinai mažindamos kainas eksportuojamoms žaliavoms ir nustatydamos aukštas monopolines kainas importuojamoms pramonės prekėms, transnacionalinės korporacijos gauna nemažą naudą. Pavyzdžiui, 1972 m. Tanzanija vienam sunkvežimui nusipirkti turėjo parduoti 38 tonas sigalio arba 7 tonas kavos, o 1980 m.—jau atitinkamai 138 tonas ir 28 tonas. Jungtinių Tautų ekspertų įvertinimu dėl "kainų žirklių" gataviems gaminiams ir didesnei daliai žaliavų jaunos valstybės 1975-1980 m. neteko kasmet 3,5-4 milijonų dolerių. Kartu Vakarų valstybės toliau stabdo gatavų gaminių eksportą iš besivystančių šalių. Dėl protekcionistinės politikos šios šalys vien 1979 m. neteko \$9,5 milijono.

Transnacionalinės korporacijos grobia ir jaunų valstybių "intelektualinį potencialą". 1961-1980 m. iš Azijos, Afrikos ir Lotynų Amerikos į imperialistines valstybes emigrovo daugiau kaip 500 tūkstančių įvairių specialistų. Šiuo metu Vakarų valstybėse dirba dešimtys tūkstančių gydytojų iš besivystančių valstybių, tuo tarpu jų tėvynėje vienas gydytojas tenka 4-6 tūkstančiams gyventojų (palyginkime: Anglijoje vienas gydytojas tenka 760 gyventojų, JAV—610). Dėl šių priežasčių trukdoma vystyti mokslą ir techniką, mokymą ir sveikatos apsaugą jaunose valstybėse.

Toki faktai ir skaičiai. Jie įtikinamai patvirtina, jog transnacionalinės korporacijos yra svarbiausios išsivadavusių valstybių atsilikimo ir skurdo kaltininkės. Kasmet šių valstybių išteklių perpumpuojama į išsivysčiusias kapitalistines šalis mažiausiai \$120-130 milijonų, tai yra beveik trečdalis jų bendro eksporto, arba 10 proc. bendro nacionalinio produkto. Faktiškai besivystančios valstybės yra išsivysčiusio kapitalizmo "donorės".

L.Ū.

Trumpai

— Įžymūs politikieriai kaip McGeorge Bundy, Robert McNamara ir Gerald Smith ragina prez. Reagano administraciją peržiūrėti karinę politiką, keliančią grėsmę, kad gali privesti prie branduolinio pasaulinio karo.

— Europos parlamentas Strasburge užgrybė rezoliucija, smerkiančią sankciją neparduoti TSRS dujietikiui įrengimui.

— Afrikoje Zaires respublika nebepajėgia mokėti skolų. Europos ir JAV bankai sunerimę, kas daryti, kaip išgelbėti Zairei paskolintus \$4,2 milijono.

— Prez. Reagano administracija sako, jog karinei tarnybai mobilizuoti jaunuolius nėra reikalo, nes ryšium su nedarbu savanoriai stoja tiek, kiek Pentagonui reikia. Tik esą nelabai kas, kad savanorių virš 22 procentai negrai.

— Colombietis pažangių nuotaičių rašytojas Garcia Marquez laimėjo 1982 metų Nobelio literatūros premiją. Rašytojas dėl reakcijos siautėjimo Kolumbijoje gyvena Meksikoje.

PASAULIS STUDIJUOJA RUSŲ KALBĄ

Viena jauna argentinietė, mokymasi Maskvoje, ištekėjo už savo kurso draugo japono. "Kokia kalba jūs susišnekėdavote?"—pasiteiravo žurnalistai jaunavedžių.—Žinoma, rusų. Taip ir dabar namuose kalbamės".

Daugelio tautų atstovai namie ir darbovietėje rusų kalbą vartoja kaip patogią abipusio supratimo priemonę. Rusų kalba jau seniai įėjo į pirmąjį labiausiai paplitusių kalbų trejetą. Šiuo metu ji dėstoma kone 100 valstybių. Turint galvoje savišvietą, reikėtų pridėti dar nemaža šalių.

Rusų kalbą moka, jos mokosi jau šimtai milijonų žmonių visoje planetoje. O mūsų šalyje? Tai 50 proc. tarybinių piliečių gimtoji kalba. Tačiau ją geriau ar prasčiau moka praktiškai visi susugusieji. Šią kalbą kaip gimtąją laisvai vartoja jau daugiau kaip 23 procentai gyventojų (1970 metais—17 procentų). Šis skaičius vis didėja, ir tai natūralu.

Joks poliglotas negalėtų išmolti visų kalbų, kuriomis kalbama ir rašoma Tarybų Sąjungoje: 36 iberų-kaukazių, 25 tiurkų, 24 indoeuropiečių, 22 mongolų, tungusų, mandžiūrų, 20 finougrių ir t. t. Visos jos lygiateisės, nepriklausomai nuo paplitimo (kai kuriomis jų tekalba tik tūkstančiai, gal net šimtai žmonių), visos rutuliojasi be jokios diskriminacijos, nė viena nemirė Tarybų valdžios metais. Tačiau esant tokiam lingvistiniam margumui, didėjant ekonomikų bei kultūrų internacionalizacijai vientisoje jų sistemoje, susiklosčiusioje mūsų šalyje, jau seniai atėjo metas turėti efektyvią tarptautinio bendravimo priemonę.

Žinoma, TSRS piliečiai bet kurią kalbą galėjo pasirinkti kaip patogią susišnėjimo priemonę. Tačiau gyvenimas įtikino: geriausiai šią funkciją atitinka rusų kalba. Pagal vartotojų skaičių ji pirmoji šalyje ir trečioji (po kinų ir anglų) Žemėje. Tačiau svarbios ne tik kiekybinės charakteristikos.

Dar XIX amžiuje daugelis rašytojų ir vertėjų pripažino, jog rusų kalba "pati turtingiausia ir galingiausia iš slavų kalbų" (Varnhagenes fon Enze, Vokietija), "turtingiausia iš Europos kalbų", tarsi "specialiai sukurta išreikšti subtiliausius atspalvius", "nuostabiai lakoniška" (Prosperas Merimė, Prancūzija). "Tai didžios nacijos kalba",—priminė 1914 metais belgų lingvistas Charlie Saroles. Ne taip seniai savo knygoje "Ateities profiliai" britų mokslininkas ir fantastas Artūras Klarkas išskėlė klausimą: XXI amžiuje pagrindine žmonijos kalba taps rusų ar anglų? Japonijos rusų kalbos institutas "Taika" paragina: "Mokykimės rusų kalbos! . . . Būtina mokėti skaityti, rašyti ir kalbėti rusiškai".

Ką gi rusų kalbos privalumai išties dideli ir įvairialypiai. Antai jos lokaliniai skirtumai nežymūs, kur kas mažesni negu kinų ar vokiečių kalbose. Jie nekluduoja žmonėms gerai viens kitą suprasti didžiausios pasaulio šalies bet kurioje vietoje, tuo tarpu VFR Paryžės žemėse dialektų kontrastai jaučiami kas 40-50 kilometrų, gan dažnai apsunkindami vietinių bendravimą su atvykėliais. Pridursiu: Net ukrainiečių ir baltarusių kalbos panašesnės į rusų negu kai kurie vokiečių kalbos dialektai tarpusavy.

Literatūrinė ir šnekamoji rusų kalbos formos taip pat artimesnės negu vokiečių, juolab kinų. Ir dar: beveik 90 procentų žodžių tariami taip pat, kaip rašomi (anglų ir prancūzų—apie 10 procentų). Rusų rašyba paprastesnė ir tobulesnė už bet kurią kitą. Joje nėra raidžių kombinacijų perteikti vienam garsumui, kurios būdingos lotyniškai abėcėlei ir įvairiems jos variantams—nuo romanų ir germanų iki slavų. Kirilica, sudaranti rusų kalbos alfabeto pagrindą, daug pranašesnė už daugelį kitų raštų sistemų, ypač hieroglifinių. Daugelis specialistų ją laiko geriausiu iš kada nors sukurtų raidynų. Jos pagrindu ir kūrėsi dauguma abėcėlių mūsų šalyje. Priminsiu: tik Tarybų valdžios metais apie 50 tautų sukūrė mokslinškai pagrįstą raštiją, kuri igrinalo aktyviai prisidėti gausinant pasaulinės literatūros lobyną.

Sustiprėjo kalbų saveika, jos abipusiškai turtėja, kadangi yra lygiateisės ir gali nevaržomai vystytis. Rusų leksika (ypač mokslinę-techninę) aktyviai perima kitos kalbos, ir atvirkščiai. Palankumas mainams, atvirumas savitarpio įtakoms plečia bendrą įvairiausių kalbų interlingvistinę bazę.

Neteisinga manyti, kad rusų kalbą labai sunku išmolti. Ne sunkiau negu kitas pasaulio kalbas (tai žinau iš savo patirties). Žinoma, jei visur "rusų kalba populiarėja labai sparčiai (citata iš Londono "Financial Times"), tai ne tik todėl, kad legendą apie jos "supersunkumą" paneigia pats gyvenimas. Svarbiau kita: daugybė žmonių įsitikino, kad ją išties visais požūriais verta studijuoti . . . Ir dėl literatūros, kurią ji padeda atskleisti, kaip rašė Fridrikas Engelsas.

Specialistai apskaičiavo: rusų kalba išaina trečdalis pasaulio mokslinės techninės literatūros ir bemaž keturi penktadaliai Žemės tautų sukauptos informacijos. Išmokus rusų kalbą, tampa prieinamos didžiulės dvasinės vertybės. Tiesa, tokias galimybes suteikia ir anglų kalba, pagal paplitimą antroji po kinų. Bet rusų kalba vertimai bei referatai rengiami sparčiau. O pagal vertimus ir knygų leidybą TSRS pirmauja.

Galima būtų pateikti ir kitų priedaidų, bei, mano manymu, pakanka to, kas pasakyta, kad suprastum, kodėl rusų kalba igraina vis didesnę reikšmę ir vietą mūsų amžininkų gyvenime, visų pirma pas mus, Tarybų šalyje. Matyt, būtent ji netolimoje ateityje liks pirmoji tarp lygių kalbų TSRS, kurią tarybiniai žmonės savanoriškai pasirinko kaip efektyvią tarptautinę bendravimo priemonę.

Mashudas Džunosovas

TRUMPAI

— Federalinių rezervų taryba sako, jog pramonė apkrauta tik 69 procentais jos pajėgumo. Vadinasi, apie 30 procentų jos mašinų ratų nesisuka, stovi be darbo.

— Tarp darbininkų sklinda anketos, kad prez. Reaganas gal myli neturtingus žmones, kad vis daugiau žmonių biednina.

— Cikagoje K Mart kompanija paskelbė, kad jos naujai atidaromam supermarketui reikės 150 darbininkų. Kitą dieną prie kompanijos raštinės nuo ankstyvo ryto susiformavo ilga 3,500 žmonių eilė, norinčių gauti darbo.

Nepriklausomybės stiprinimo kursas

Meksika ir ateityje vykdys nepriklausomą užsienio politiką, plėtos bendradarbiavimą su visomis šalimis, nesvarbu, kokia bebūtų jų visuomeninė santvarka. Tai pareiškė šios šalies užsienio reikalų ministras Chorchė Kastanveda po visuotinių rinkimų, kai buvo renkamas prezidentas, senatas ir deputatų rūmai. Pergalę laimėjo institucinė revoliucinė partija, kuri jau daugiau kaip pusę šimtmečio yra valdžioje. Nauju šalies prezidentu šešerių metų laikotarpiui tapo Migelis de la Madridas Urtadas.

Rinkimų išvakarėse jis ne kartą pabrėžė, kad jeigu jo partija laimės pergalę, Meksika "laikysis šių principų: rems tautų teisę į apsisprendimą, nesikiš į kitų valstybių reikalus, bus solidari su tautomis, kovojančiomis už laisvę ir demokratiją". Jis taip pat nurodė, jog dabartinėmis tarptautinėmis aplinkybėmis svarbu aktyviau stengtis, kad stiprėtų taika, būtų nutrauktos ginklavimosi varžybos ir užkirstas kelias termobranduolinei katastrofai.

Meksika—viena didžiausių ir labiausiai išsivysčiusių Lotynų Amerikos šalių. Dabar joje gyvena apie 70 milijonų žmonių. Ekonomikoje vyrauja privatus kapitalas, bet reikšmingą vietą užima ir valstybinis sektorius, kuriam skiriama vis daugiau dėmesio. Valstybės rankose yra energetika, įskaitant naftos ir dujų pramonę, geležinkeliai.

Vykdyti nepriklausomą užsienio politikos kursą Meksikai yra gana sunku, nes šaliai nuolat daro spaudimą ir grasiną Jungtinės Amerikos Valstijos, kurios praėjusiame amžiuje po keleto karų prisijungė beveik pusę Meksikos teritorijos.

Dabar šią teritoriją sudaro Teksasas ir dar penkios pietinės JAV valstijos. Spaudimas iš šiaurės ypač sustiprėjo, į valdžią atėjus Reagano administracijai, kuri visai siekia primesti Meksikai aršaus antitarybiškumo ir antikomunizmo politiką, diktatorių režimų Lotynų Amerikoje rėmimo kursą. Vašingtonas deda nemaža pastangų, kad paimtų savo kontrolės Meksikos turtus, pirmiausia naftą.

Meksika dar 1924 metais užmezgė diplomatinis santykius su Tarybų Sąjunga. Nors ir turėdamas skirtingas visuomenines politines sistemas, šalys nuo to laiko sėkmingai plėtoja savitarpiskai naudingą bendradarbiavimą ir draugiškus ryšius. Dėl daugelio tarptautinės politikos klausimų Meksikos ir Tarybų Sąjungos pozicijos yra tokios pat arba artimos.

Daugiau kaip du dešimtmečius Meksika sėkmingai plėtoja ryšius su socialistine Kuba. Ji ryžtingai parėmė Nikaragvos liaudies kovą prieš kruviną Somosos diktatūrą, o po sandinistų revoliucijos pergalės teikia jaunai respublikai ekonominę ir moralinę pagalbą. Meksika kartu su Prancūzijos vyriausybe oficialiai pripažino plačiai atstovaujama politinę jėgą Saivadore Farabundo Marti nacionalinio išsivadavimo frontą ir pasisako už tai, kad būtų teisingai išspręstas ginkluotas konfliktas šioje šalyje.

Siekdama mažinti įtempimą, stiprinti tautų savitarpio pasitikėjimą ir supratimą, vykdydama nepriklausomą taikingą kursą, Meksika pelnė didžiulį autoritetą Lotynų Amerikoje ir visame pasaulyje.

A. Stiklakis

Apie laikraščius ir gazetas

Laikoma, kad laikraščio istorija prasideda nuo 1492 metų, kai pirmą kartą buvo platinamas atspausdintas Kolumbo laiškias apie Amerikos atradimą. Tačiau praėjo daugiau kaip keturiasdešimt metų, kol atsirado žodis "gazeta". 1536 metais Venecijoje pradėjo eiti "Rašytos naujienos", kurios kainavo vieną gazetą. Taip buvo vadinama smulki moneta, kuri XVI amžiuje buvo vartojama Venecijos respublikoje. Vėliau "gazeta" pradėtas vadinti pats leidinys. Kaip matome, tas pavadinimas išliko iki šių dienų, nors daugelyje kalbų, jų tarpe ir lietuvių, atsirado savi žodžiai (mes vietoj "gazeta" sakome "laikraštis").

Beje, laikraštis laikraščiu nelygu. Nuo tų laikų jų buvo išleista įvairių įvairiausių. Stai Madride pasirodė naujausias žinios, atspausdintos ant nosinių. Specialūs spaudos dažai nusiplaudavo paprastu vandeniu. Toks leidinys buvo labai praktiškas: skaitytojas susipažinęs su naujausiais įvykiais, galėjo laikraštį išplauti fontane, kurių Madride—kiekviename žingsnyje. Kastilijos saulė greit išdžiovindavo madingą nosinę, ir skaitytojas ją galėdavo pasipuikuoti prieš kitus. "Skaityma nosinė" buvo leidžiama ir Prancūzijoje.

Paryžiuje be "nosinės" buvo leidžiamas dar vienas neįprastas laikraštis—"La Gunmandiz"—"Skanėstai". Jis buvo spausdinamas elastingame vafliu lape nekenksmingais dažais. Perskaitę naujausią informaciją, skaitytojai galėdavo laikraštį tuoj pat suvalgyti, užgerdami arbata.

Siekdami pritraukti kuo daugiau skaitytojų, bosai leisdavo laikraščius, kurie turėdavę tenkinti įvairiausių skaitytojų interesus ir pomėgius. Stai praėjusio amžiaus pabaigoje JAV išėdavo "Nelaimingųjų ismilylėlių laikraštis", "Beraščių laikraštis", "Madingas leidinys graboriams", "Iliustruotas leidinys sergantiems kepenų ligomis", "Gyvačių prekybos organas" ir kt.

Prancūzijoje praėjusio šimtmečio pabaigoje pasirodė laikraštis . . . elgetoms. Jame buvo spausdinama smulkiausia informacija apie šventes ir iškilmes, labdarių adresai ir patogiausias jų lankymo laikus. Be to, laikraštis siūlydavo geriausių išmaldos prašymo būdus. Teigiama, kad leidinio prenumerata buvo gana gausi.

Ir mūsų laikais užsienyje dažnai pasirodo panašūs absurdiški leidiniai. Pavyzdžiui, specialus leidinys narkomanams "Palaimingi laikai", einas JAV ir kainuojas tik vieną dolerį. Cia skaitytojas gali rasti išsamią informaciją apie geriausius importinius bei vietinės gamybos narkotikus ir kur jų galima išgyti (leidinyje nurodytos visos pasaulio juodosios rinkos). Kačių mylėtojai, anglai gali pasiskaityti specialų laikraštį "Katė", kuriame yra viskas apie pūkuotuosius keturkojus: nuo patarimų apie jų priežiūrą, iki . . . nekrologų nusibaigusioms.

Neseniai Paryžiuje pradėjo eiti savaitraštis "Druska ir pipirai", skirtas tiems, kurie negali papusryčiauti arba papietauti be laikraščio. Savaitraščio popierui nekenkia nei skysčiai, nei riebalai . . .

"Nedelia"

Vilnius, 1982 lapkričio 11

PROFESORIAUS A. BUDRIŪNO 80-OSIOMS GIMIMO METINĖMS

Antanas Budriūnas savo darbo kambaryje 1966 m. birželio mėn.

Skambiųjų dainų autorius Antanas Budriūnas gimė Siaurės Aukštaitijoje, Biržų rajone, Pabiržėje. Visa Budriūnų šeima mėgo dainuoti, buvo balsingi. Pirmąjį chorą Antanas suorganizavo iš Pabiržės jaunimo. Dažnai pasakodavo apie jį, primindamas, kad šį chorą girdėjo ir kompozitorius Teodoras Brazys. Jis ir pataręs jaunajam dirigentui toliau mokytis muzikos.

Antanas Budriūnas, atvykęs į Kauną, stėjo Valstybinės muzikos mokyklon mokytis dainavimo, bet greitai turėjo nutraukti šias studijas, nes susirgo balso stygų uždegimu. Iš dainavimo jis perėjo į vargonų klasę, o pradėjęs kompozitoriui Juozui Gruodžiui dėstyti kompoziciją, ją ir studijavo.

Iš pirmųjų Antano Budriūno kūrinėlių mane sužavėjo lietuvių liaudies dainos "Saulelė raudona—vakaras netoli" harmonizacija. Tai daina tribalsiam moterų chorui. Patiko man šios dainos pradžios imitacijos. Daina plačiai suskambėjo, ji buvo sėkmingai dainuota ir 1960 metų Respublikinėje dainų šventėje. Dainų švenčių repertuare Antanas Budriūnas įsitvirtino savo daina pagal Vacio Reimerio žodžius "Nemunai". Tai plataus skambėjimo, pakilių melodijos daina. Vėliau čia džiaugsmingai suskambėjo pagal Eugenijaus Matuzevičiaus žodžius parašytoji daina "Geltieji lineliai".

1963 metais Respublikiniame vyrų chorų sąskrydyje berniukų chorai, be kitų dainų, padainavo ir A. Budriūno sukurtą dainą "Ažuoliukai" (A. Skinkio žodžiai), o dar po metų Moksleivių dainų šventės vaikų chorų repertuarą papuošė nuotaikinga pagal Jono Lapašinsko žodžius sukurta daina "Rudenėlis". 1965 metų Respublikinėje—pakili daina "Vilnius" (B. Sivicko žodžiai). Šios dainos ir dar nemaža nesumintėtų sudaro gražią masinių dainų puokštę. Bet A. Budriūnas yra ir plačių chorinių kūrinų autorius. Pirmiausia minėtini "Jau išskrenda

Vilnis, 1982 lapkričio 11

paukščiai klajūnai" (M. Isakovskio žodžiai, A. Churgino vertimas) ir pagal Salomėjos Nėries žodžius sukurta "Ruduo". Abi dainos esu parengęs su Lietuvos TSR valstybinė filharmonijos nusipelnusiu choru ir jas dirigavęs. "Jau išskrenda paukščiai klajūnai"—didelės apimties choras su gausiomis moduliacijomis, atlikti yra gana keblus, bet parengtas skamba gražiai ir nuotaikingai. Nuostabus choras ir "Ruduo". Autorius simfoninio orkestro įvade piešia išpūdingą rudens audros vaizdą, o choro partijoje dramatiškai plėtoja melodiją.

Iš didesnės apimties kūrinių minėtina pagal Eduardo Mieželaičio žodžius sukurta Baladė solistui, chorui ir simfoniniam orkestrui. Jos muzika itin būdinga Antano Budriūno kūrybiniam braižiui. Graži solisto partija, nepaprastai nuoširdus baigiamasis choras. Šią Baladę pats autorius dirigavo Vilniaus miesto dainų šventėje (1965 m.).

Verti dėmesio ir Juozo Gruodžio vadovautoje kūrybos klasėje sukurta ankstyvieji A. Budriūno kūriniai: Styginis kvartetas, Sonata fortepionui ir simfoninė poema "Vizijos ant piliakalnio". Pastarasis veikalas sukurta 1938 metais. Po dvejų metų šią poemą išgirdau Vilniaus miesto simfoniniuose koncertuose, diriguojamą Balio Dvariono. Šios poemos muzika, kurioje jaučiama lietuvių liaudies dainų atgarsiai, spalvingas simfoninio orkestro skambėjimas, man teikė didelio estetinio pasitenkinimo.

Antanas Budriūnas buvo talentingas kūrėjas. Jo dainos tikrai dainiškos. Gana daug jis rašė moterų chorams, nes, dirbdamas Dotnuvos žemės ūkio akademijoje, turėjo ten subūręs gražų moterų chorą. Šiam chorui jis parašė ir dainą "Našlaitės naktis" (S. Nėries žodžiai). Nors ir teikianti nemažų sunkumų chromatiškais melodijos posūkiams, ši daina iš tikrųjų graži.

Antanas Budriūnas mėgo ir pats vadovauti chorams (Dotnuvoje, vė-

Enciklopedijų redakcijos darbai

1957 m. rugpjūčio mėnesį Vilniuje buvo įkurta enciklopedijų redakcija, taigi, sukako 25 metai. Ir nors tai labai neilgas laikas, o visgi darbų atlikta nemažai. 1966-1971 m. išėjo trys didelės regioninės Lietuvos TSR enciklopedijos tomai. Tuo metu redakcijoje dirbo tik 34 žmonės, iš jų apie 15 redaktorių. "Mažoji lietuviškoji tarybinė enciklopedija", buvo palankiai sutikta visuomenės, žodžiu, lentynose neužsigulėjo.

Visuomenė jau susilaukė Lietuviškosios tarybinės enciklopedijos 8 tomų. Iki metų pabaigos prenumeratoriai gaus devintą tomą. 1984 metais Lietuviškoji tarybinė enciklopedija bus išleista pilnai. Taigi turėsime 12 tomų, kurių apimtis apie 1800 leidybinių lankų.

Paklaustas apie ateities planus vyriausiosios enciklopedijų redakcijos atsakingasis sekretorius Bronius Kurkulis papasakojo:

— Iki 1995 m. numatoma išleisti daugiau kaip 30 pavadinimų enciklopedinių leidinių (apie 45 tomus). Visų pirma tai nauja trijų tomų Tarybų Lietuvos enciklopedija, panašios apimties kaip 1966-1971 metais išleista "Mažoji lietuviškoji tarybinė enciklopedija". Kaimynų baltarusių pavyzdžiu Lietuvos veikėjų biografijas planuojame atskiru tomu. Be to, planuojame išleisti labai kompaktišką (1-2 tomų) universalią enciklopedinį žodyną, kuriame tilptų apie 80,000 straipsnių—daugiau, negu dvylikoje universaliųjų enciklopedijos tomų. Suprantama, tai bus trumpi straipsniai, bet užtat kaip patogų, turėti kad ir labai glaustus atsakymus į šitiek klausimų vienoje ar dvejose knygos! Kas keleri metai numatoma leisti naujas šio žodyno laidas (šiais metais išeis II-oji) ir vis tokiomis milžiniškais tiražais!

Naujas didžiulis darbas yra penkių tomų Lietuvos TSR istorijos ir kultūros paminklų sąvadas, kurio pirmąjį tomą jau pradėjome rengti. Šiame leidinyje bus glaustai aprašyti ir iliustruoti visi Lietuvos TSR istorijos ir kultūros paminklai, esantys ne muziejuose. O tokių paminklų yra apie dešimt tūkstančių. Analogiškus leidinius rengia visos tarybinės respublikos. Jie rengiami pagal bendrą planą ir sudarys kelių dešimčių tomų TSRS tautų istorijos ir kultūros paminklų sąvadą.

Lietuvių kalba dar neturime nė vienos specialiosios enciklopedijos. Mūsų perspektyviniame plane numatyta bent iš dalies užpildyti šią

liau Kaune, vėliau ir Vilniuje, Konservatorijos choro studijoje). Jo vadovaujami chorai skambėdavo darniai ir išraiškingai. Kartą A. Budriūnas pasakojo apie savo darbo metodus: "Kai ruošiausi su Dotnuvos akademijos chorą gastroliuoti į Švediją, tai išmokęs repertuarą, padariau galutinį patikrinimą su kiekvienu dainininku atskirai perdainuodamas. Dirbau bent porą savaičių nuo ryto iki vakaro, kiekvieną tikrindamas atskirai. Po šio patikrinimo aš savo choro nebeatpažinau: jis pasidarė daug skambesnis, jautresnis ir visi stebėjosi mūsų dainavimo grožiu".

1966 m. mes netekome A. Budriūno—nuoširdaus muzikos kūrėjo. Bet jo kūryba išliko gyva, nes ji kupina patrauklaus žavesio, nuoširdi. Mums brangaus kompozitoriaus kūrybą primena Biržuose periodiškai rengiami jo vardo chorų konkursai.

Konradas Kaveckas

spragą—išleisti trumpas fizikos, technikos, geografijos, medicinos, lietuvių kalbos enciklopedijas, botanikos, zoologijos, ekonomikos, žemės ūkio, teisės, pedagogikos, psichologijos, literatūrologijos, menotyros enciklopedinius žodynus.

Valstybinis leidyklų, poligrafijos ir knygos prekybos reikalų komitetas Vyriausiajai enciklopedijų redakcijai pavedė leisti ir kitus specialiuosius (išskyrus kalbinius) žodynus. Jau redaguojame naują "Tarptautinių žodžių žodyną". "Rusų—lietuvių kalbų politchnikos žodyną", planuojame išleisti matematikos, chemijos, geologijos, architektūros ir statybos bei kai kurias kitas aiškinamuosius ar terminologinius žodynus.

TSRS 60-mečiui parengėme naują enciklopedinio žinyno "Lietuvos TSR" (rusų kalba) laidą, kurią skaitytojais turėtų gauti šiuo metu pabaigoje. Rengiame panašų žinyną ir užsienio skaitytojams (anglų kalba). Perspektyviniame plane yra enciklopedinis žinynas "Vilnius", "Vadovas po Lietuvą" turistams. Suprantama, perspektyviniai planai visuomet tikslinami, šis tas iš jų iškrinta, šis tas prisideda, pasikeičia.

A. K.

Mano tėvynė

Kad matytumėt savo tėvynę,
Kada džiaugsmo ji būna pilna,
Kai lakštutė čilba alksnyne
Arba skamba mūs kaimo daina!

Kai rytais, vos aušrelė sušvyti,
Vyturėlis čirena aukštai,
Ir šienely pakvimpa nuvytę
Dobiluokų baltieji žiedai . . .

Kad matytumėt, sodai kaip žydi
Ir darželiuose dūzgia bitelė,
Tai suprastumėt sesės gal širdį,
Kai ji laukia kasvakar bernelio.

Kad nueitumėt jūs į beržyną
Pasitikti pavasario žalio!
Juk pasaulis nėra tokio vyno
Kaip sula mūsų balto berželio! . . .

Gal pažintumėt topolį žalią,
Kur garnys ilgasnapis kalena,
Ir tą ošiantį brangų šilėlį,
Kur gegutė raiboji gyvena.

Laimė glaudžias po tėviškės stogu,
Sraunios upės mūs kraštą vagoja.
Ten šiandieną išlaisvintam žmogui
Ir gegutė kitaip jau kukuoja.

Bronius Klimavičius

DAILĖS PARODA

Kauno paveikslų galerijoje atidaryta jaunųjų miesto dailininkų J. Zalenso, A. Vilpišausko, A. Sato, M. Šalkausko tapybos paroda. Eksponuojami portretai, peizažai, natūrmortai ir kitų žanrų kūriniai.

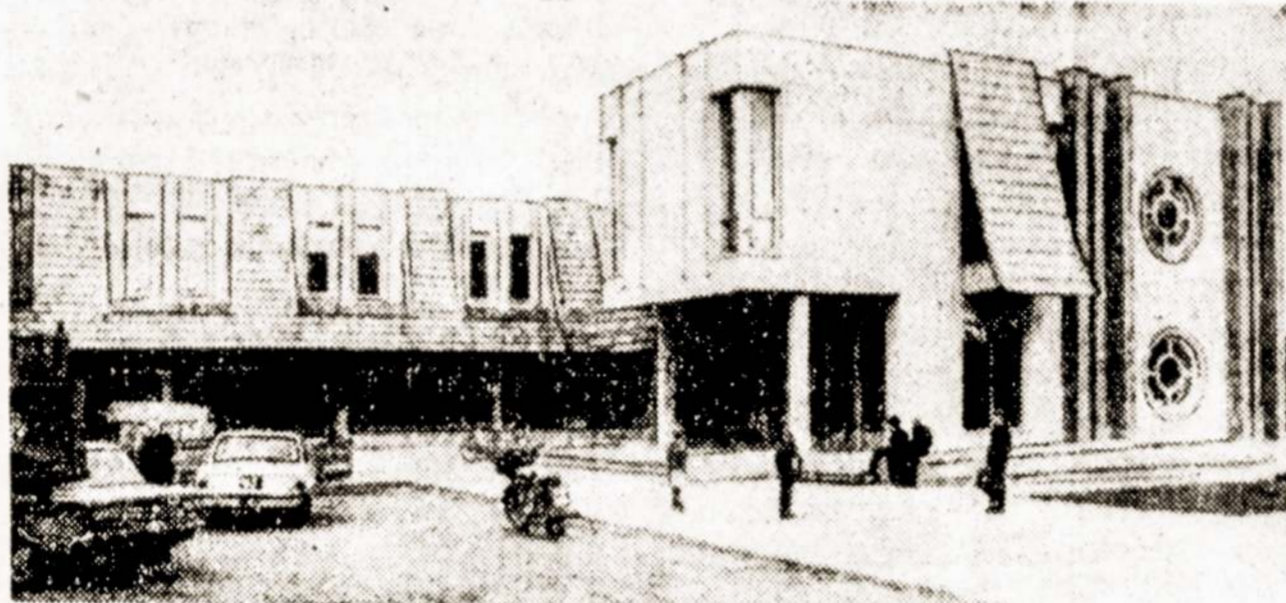
RESPUBLIKINĖJE BIBLIOTEKOJE

Respublikinėje bibliotekoje atidaryta paroda, pasakojanti apie Indijos ir Tarybų Lietuvos kultūrinius bei literatūrinius ryšius. Stenduose—rašytojų kelionių išpūdziai, albumai, žurnalai, supažindinantys su Indijos liaudies gyvenimu, jos kova už taiką ir pažangą.

Ekspozicijoje yra indų rašytojų knygos, išleistos lietuvių kalba. Eksponuojami taip pat poetų E. Mieželaičio ir V. Reimerio kūriniai indišką tematiką, pažymėti J. Nehru premijomis.

TRUPUTĮ APIE KRAKES

Naujasis prekybos centras Krakėse.

Jeigu šiandien jums tektų važiuoti per Krakės, vargu ar nepanorėtumėte sustoti. Patrauktų originalūs statiniai, kurių čia per pastaruosius metus prirago kaip grybų po lietaus. Per praėjusį penkmetį kolūkyje pastatyta 25 individualūs, du daugiabučiai ir 14 Alytaus ENSK surenkamųjų namų.

Statybos—toks bene pagrindinis antrosios Krakių jaunystės bruožas. Jau veikia modernūs kultūros namai, buitinio aptarnavimo paviljonai, kino salė, atidaryta didelė universalinė parduotuvė. Auga ištiesas prekybos centras, demonstruojantis ne tik architektūrinį grožį, bet ir kolūkio bei Lietukoopsąjungos vadovų vaisingą bendradarbiavimą. Šalia prekybos centro—visuomeninio maitinimo paviljonas. Čia veiks kulinarijos cechasis, 120 vietų valgykla. Centrą puoš fontanelis.

Seimininkai veda prie užtvankos ant Smilgos upelio. Pro didelius langus matyti, kaip bruzda viduje

statybininkai. Jie čia rengia kolūkio jaunimui sporto salę. Iki pabaigos nedaug beliko. Netrukus, jeigu įstengs, čia galės atsirevanšuoti Josvainių ir Pernaravos kolūkių krepšininkai, savo namuose pralaimėję krakiečiams.

Statybininkų dovaną netrukus gaus ir mažiausieji kolūkiečiai. Jie persikels į naują vaikų darželį.

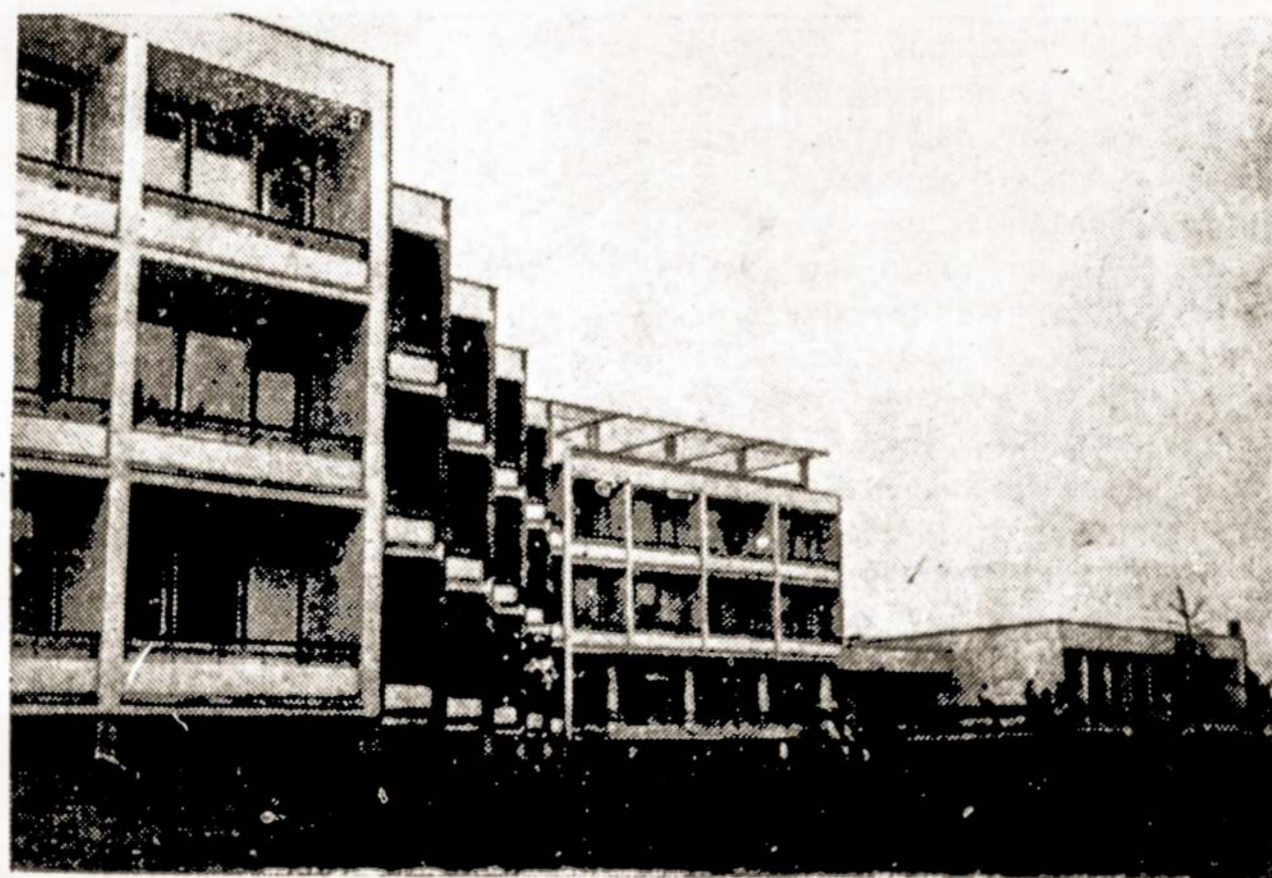
Kolūkio pirmininkas Antanas Petkevičius ne be pasididžiavimo rodo dar vieną gražų pastatą.

— Tai kolūkiečių naujoji pirtis.

Nieko sau pirtelė! Kokio noro garo—sauso ar drėgno! O po garo—prašau į baseiną. Ne šiaip kūnui sušlapinti, o visus sportinius reikalavimus atitinkantis baseinas.

Grįžau iš Krakių su gera nuotaka ir galvojau, kad tas didelis rūpestis žmogaus materialiniais ir dvasiniais poreikiais sugrįžta našiu darbu, milijonais kasoje, kad jis ir yra TSRS Konstitucijos įkūnijimas kasdieniniame gyvenime.

G. Kretavičius

Vaizdingoje Kauno marių pakrantėje Viršužiglyje pastatyta moderni Kauno "Centrolito" liejyklos sanatorija—profilaktoriumas. Po darbo ir savaitgaliais čia šiemet pailsės ir pasigydydys daugiau kaip pusantro tūkstančio šios didžiausių Kaune įmonės darbininkų.

Nuotraukoje: "Centrolito" sanatorija—profilaktoriumas.

K. Jurelės nuotrauka

FILHARMONIJOS FILIALAS ŠIAULIUOSE

Siaulių mieste įkurtas LTSR valstybinės filharmonijos filialas. Tai trečiasis respublikoje stacionarinis filharmonijos skyrius.

Tokį filialą įsteigti paskatino išaugęs mieste muzikinis gyvenimas. Tradiciniais tapo kamerinės muzikos vakarai, vykstantys antradieniais kultūros rūmų mažojoje salėje, šiauliečiai pamėgo sekmdieninius koncertus parodų rūmuose. Per metus mieste įvyksta apie 120 įvairių koncertų.

mas. Tradiciniais tapo kamerinės muzikos vakarai, vykstantys antradieniais kultūros rūmų mažojoje salėje, šiauliečiai pamėgo sekmdieninius koncertus parodų rūmuose. Per metus mieste įvyksta apie 120 įvairių koncertų.

Aukštaitiškieji muziejaus filialai

Prie Alksno ežero prisiglaudęs antrasis Salų kaimas. Ant kalvos stovi erdvios gryčios baltomis langinėmis, šalia darželiai, ošia ažuolai ir liepos, klevo viršūnėje kalena gandrų pora. Kiek atokiau klotimai šiaudinėmis kepurėmis, paežerėje—pirtys...

Sis senas kaimas toli nuo asfaltuotų kelių, didesnių gyvenviečių. Aplink kalvos kalvelės, miškai ir ežerai. Jei ne elektros linija, gelžbetoniniais stulpais atžygiavusi nuo Sakarvos pusės, jei ne stilingi baldai ir spalvoti televizoriai kaimo gyventojų seklyčiose, Salos atrodytų tokios pačios, kaip prieš daugelį metų.

Vieną sodybą, jos šeiminkui Jonui Kudabai mirus, nupirko Lietuvos TSR Liaudies buities muziejus. Buvo manoma ją pervežti į Rumšiškės, kur Kauno marių pakrantėje įkurta "miniatiūrinė Lietuva" su sodybomis, atgabentomis iš Aukštaitijos, Žemaitijos, Dzūkijos ir Sūduvos, kur lankytojai, pėsčiomis prazingsniavę šešis kilometrus, akis į akį susitinka su tautos praeitimi...

Tai sodybai atsirastų tinkama vieta muziejaus Aukštaitijos sektoriuje. Bet ar ne geriau palikti ją šiame ežerų krašte, kur tyvuliuoja Alksnas ir Alknaitis, kur ranka pasiekiami Linkmenas, Ūkojus ir Pakasas, kur į jų vandenį išdidžiai žvelgia Ledakalnio viršūnė? Juo labiau kad Salos—respublikos Nacionalinio parko teritorijoje. Pasirinktas antrasis variantas. Senoji sodyba tapo pirmuoju Liaudies buities muziejaus filialu. Dabar

ruošiasi ją restauruoti ir pritaikyti ekspozicijai, sutvarkyti aplinką.

Muziejaus bendradarbiai nuošaliuose Ignalinos, Svenčionių, Utenos ir kitų Rytų Lietuvos rajonų kaimuose ieško senų baldų, rakančių, namų apyvokos reikmenų, žemdirbystės, žvejybos, bitininkystės padargų. Jiems talkininkauja septyniadešimtmetė sodybos prižiūrėtoja Eugenija Kliukienė, gimusi ir užaugusi Linkmenų apylinkėse, gerai žinanti šio krašto žmonių papročius, prisimenanti, kaip buvo sutvarkyta sodyba šeiminkui gyvam esant.

Sodybos ekspozicija vaizdžiai papasakos, kaip gyveno Rytų Lietuvos valstiečiai XIX ir XX amžių sandūroje.

Antras muziejaus filialas steigiamas taip pat Nacionalinio parko teritorijoje, Suminų kaime. Sis didelis kaimas prie Balušo ežero išsaugojo būdingiausius Rytų Aukštaitijos senųjų kaimų bruožus: laisvą sodybų išdėstymą, kreiva ulyčią... Čia išlikę daug praėjusiam šimtmečiui ar šio šimtmečio pradžioje statytų gryčių, klojimų, pirčių, kitų pastatų. Vieno klojimo durys tebėra sukaltos medinėmis vinimis.

Suminuose nupirktoje sodyboje bus eksponuojami audiniai ir medžio drožiniai, kaltos metalinės puošmenos, verpstės ir rateliai, audimo staklės, drožinėtos bričkos, kraitinės skrynios, įvairūs liaudies meno kūriniai.

Aukštaitiškieji muziejaus filialai lankytojus pakvies po poros metų.

Z. Mikalauskas

Parodų paviljonas Palangoje

Palangoje, ant pušynais apaugusio Rąžės upeliuko kranto, atidarytas LTSR liaudies meno draugijos parodų paviljonas "Liaudies menas".

Pirmąkart tokio tipo parodų rūmai respublikoje pastatyti draugijos lėšomis. Statybininkai liaudies meistrams atidavė modernią (su natūraliu apšvietimu) 160 m² ekspozicijų salę. Yra taip pat patalpos, kuriose veiks nuolatinė paroda—pardavimas. Čia palangiškiai ir kurorto svečiai galės įsigyti liaudies menininkų išaustą tautinę juostą, megztą moterišką kostiumėlį, papuošalą iš gintaro, metalo, dailės ar keramikos kūrinį.

Į pirmosios čia surengtos respublikinės visų meno žanrų parodos atidarymą atvyko Lietuvos TSR kultūros ministras J. Bielinis, Liaudies meno draugijos pirmininko pavaduotojas J. Kaladė, atsakingi rajono partiniai ir tarybiniai darbuotojai. Ekspozicijoje—daugiau kaip 300 darbų, kurie prieš tai buvo eksponuojami Maskvoje XVII šalies profsąjungų suvažiavimo dienomis. Parodoje ministerijos premijų už liaudies dailės kūrinius laureatų darbus—vilniėtės J. Janušienės mezzinčius, kitos sostinės atstovės J. Dani-

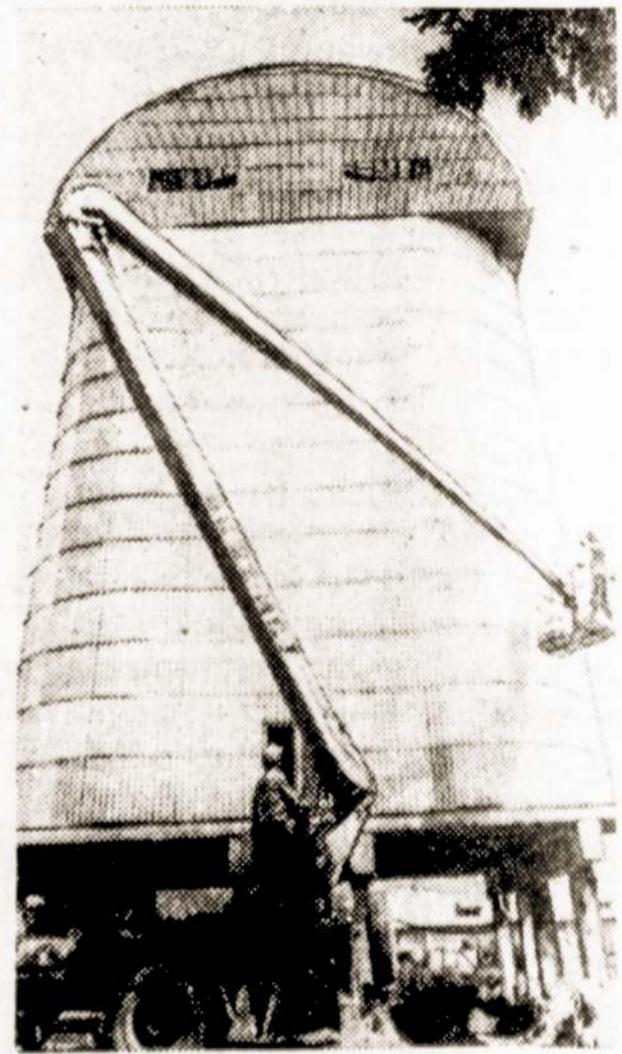
RASEINIŲ KRAŠTOTYRININKAI

Raseiniuose įvyko kraštotyros ekspedicijos rezultatų aptarimo konferencija. Rajono kraštotyryninkai baigė rinkti vietovardžius.

Surinkta medžiaga nebloginai įvertinta Lietuvių kalbos ir literatūros instituto mokslininkų. Visuomenei pateikta plati rajono kraštotyryninkų darbų paroda.

liauskienės karpinius, zarasiečio V. Ulevičiaus medžio skulptūras, šiaulietės J. Rudauskienės pintus baldus, kaunietės A. Didžgalvienės juostas bei daugelio kitų nagingų meistrų darbus.

Feliksas Marcinkas

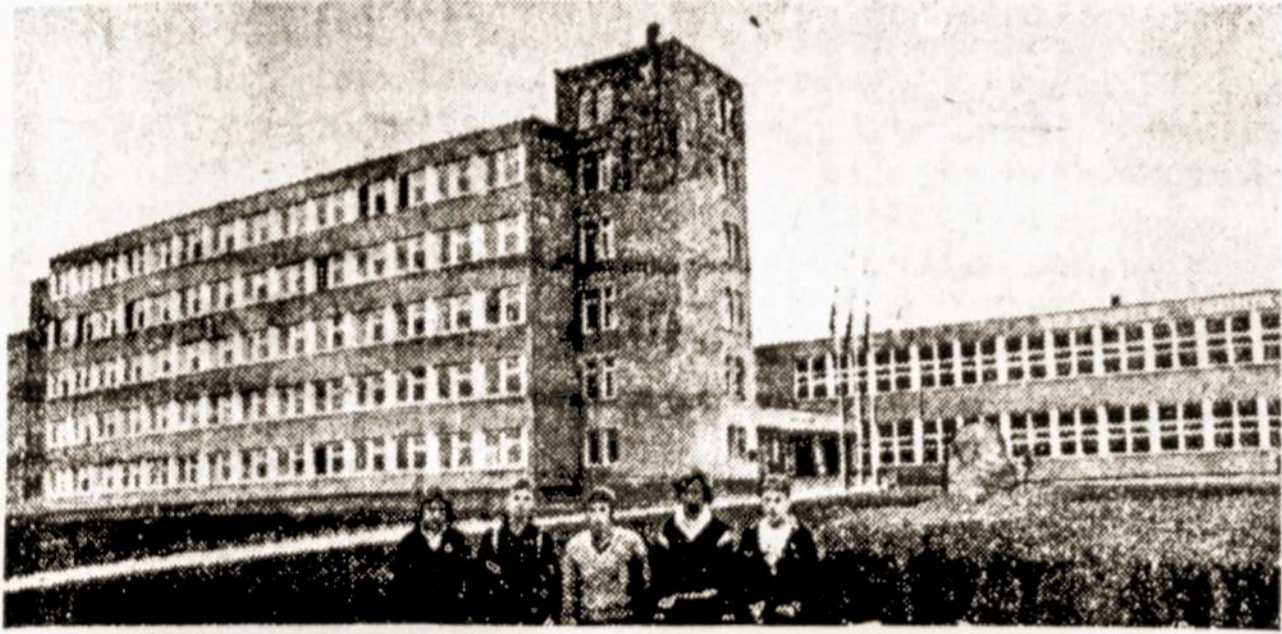
Vietoj svirnų Plungės šienainio bokštų gamybos ir montavimo tresto specialios brigados stato Lietuvos ūkiuose naujoviškas grūdų ir pašarų saugyklas. Bokštas sumontuojamas per tris dienas. Visi darbai bokštinėse saugyklose visiškai mechanizuoti. Tad elevatorių aptarnauja tik vienas žmogus.

Nuotraukoje: 750 tonų talpos nauja saugykla Skuodo rajono "Pergalės" kolūkyje.

M. Baranausko nuotrauka

Vilnius, 1982 lapkričio 11

ALYTUJE NAUJA PROFESINE MOKYKLA

Alytuje atvėrė duris 57-oji miesto vidurinė profesinė technikos mokykla. Joje bus rengiami mūrinkai, tinkuotojai, dažytojai, staliai. Įgtį šias specialybes vaikinai ir merginos dirbs Alytaus statybos trešte bei aplinkinių rajonų statybos organizacijose.

Mokykloje mokysis 660 moksleivių. Užbaigus visą statybos kompleksą, moksleiviai turės puikias mokomasias dirbtuves, gerą bendrą, valgyklą, stadioną.

Nuotraukoje: Alytaus 57-oji miesto vidurinė profesinė technikos mokykla.

Laimė čia pat, gimtinėje . . .

Jurbarko rajono "Gegužės pirmosios" kolūčio kraštotyros muziejuje sukaupta gausi medžiaga, pasakojanti apie tai, kaip Dainių, Klišių ir kitų kaimų valstiečiai būrėsi į vieną pirmųjų šiose apylinkėse ūkių, kaip dirbo, gyveno. Tarp gausių dokumentų, foto nuotraukų—ir neseniai išleistas gražiai bei gausiai iliustruotas leidinys apie šį ūkį "Už Jurbarko, panemunėse", kuriame pats valdybos pirmininkas Alfonsas Kobišaitis, vadovaujantis šiam kolektyvui jau 25 metus, plačiai prisimena praeitį.

Bene ryškiausiai, rašė jis, vietos žemdirbių praeitį ir dabartį apibūdina Petrus Bendžaitienės ir jos šeimos iš Smukučių kaimo likimas. Kaip ir tūkstančius bežemių ir mažžemių buržuazinės Lietuvos kaimo valstiečių, taip ir juos iš namų išvarė skurtas, neiški ateitis. Petrei ir Pranui Bendžaičiams taip pat liko viena viltis—užjūris. Kai ji 1967 metais atvažiavo iš Kanados paviešėti tėviškėn, aplankyti giminių, gimtųjų panemunių buvo nemačiusi bene keturiasdešimt metų. Ką pamatė, nustebino, iki ašarų sujaukino. Neapžįstamai pasikeitė kaimas, žmonių gyvenimas.

—Turtingai, kultūringai gyvena dabar kaimo žmonės,—pasakoja A. Kobišaitis.—Užėikite į kolūkiečių namus: naujoviški baldai, kilimai, televizoriai, šaldytuvai, skalbimo mašinos, dulkių siurbiai, dujos, vandentiekis. Todėl ir prisiminė mums, kalbantis su Petre Bendžaitiene, senasis kaimas, kurio nematė jaunoji karta.

Tais metais, kai P. Bendžaitienė lankėsi tėviškėje, kolūčio centrinė gyvenvietė dar buvo neišvaizdi, dar tik statėsi kultūros namai . . . Siandieną prie jau kiek ankštų kultūros namų išaugo kolūčio vaikų lopšelis-darželis 90-čiai vaikų, prekybos centras, gyvenvietėje nusitęsė 6 gatvės su dailiais, dviaukščiiais namais, garažais, pagalbinais pastatais. Iškilę daugiabučiai gyvenamieji namai kolūčio kiaulių penėjimo įmonės darbuotojams. Centrinė gyvenvietė kasmet pasipuošia vis kuplesniais žaliuojančiais medžiais, krūmais, ryškių spalvų gėlynais, aplinkos tvarkymo konkursuose pelno prizus. Kolūkiečiai myli savo gyvenvietę. Kokios gražios, tiesiog šventiška puošnūs Juozo Stalgio, Kazio Greičiaus, kitos sodybos.

Vilnis, 1982 lapkričio 11

Įdomus kolūčio žemdirbių kultūrinis gyvenimas. Kas vakarą į kultūros namus renkasi saviveiklininkai—dainininkai, orkestrantai, dramos mėgėjai, į biblioteką—knygų bičiuliai. Ypač garsi meninio satyrinio žodžio grupė "Kanabėkas", iškovojanti respublikoje pirmąsias vietas. Tarp "Kanabėko" dalyvių—kolūkiečių Emilija Povilaitienė, Antanina Macijauskienė, Genė Andriuškevičienė, Romanas Filipavičius, Jonas Greičius, kiti šmaikščiu žodžiu ir vaidyba pelnę populiarumą.

Su kuriuo šio kolūčio—senu ar jaunu—žmogumi bepasikalbėtum, kaip susitarę sako:—Pasikeitė gyvenimas. Jei ir turime kokių bėdų—jos laikinos, bendrai triūsiami, greičiau įveikiame. Dabar lengviau dirbame, nepalyginamai geriau gyvename. Laimė čia pat, gimtinėje . . .

Vincas Ramanauskas

PUMPĖNUS PAPUOŠĖ NAUJA AMBULATORIJA

Pasvalio rajono Pumpėnų kolūčio centrinė gyvenvietė papuošė naujas gražios architektūros pastatas—kaimo ambulatorija. Suaugusių ir vaikų skyriuose įrengti terapeuto, pediatro, stomatologo ir akušerio-ginekologo kabinetai, medicininiai tyrimų laboratorija, fizioterapinis blokas, procedūriniai kambariai. Atskiras kabinetas skirtas rajono centrinės ligoninės specialistams, kurie sistemingai atvyksta į kaimą konsultuoti ligonių jų gyvenamojoje vietoje. Registratūroje, kuri turi telefono ryšį su Pasvaliu, buš galima iš anksto užsiregistruoti sudėtingesniems tyrimams rajono centro poliklinikoje. Kolūčio medikams paskirtas transportas, kad jie galėtų lankyti toliau gyvenančius ligonius, kūdikius. Prie naujosios Pumpėnų ambulatorijos taip pat yra vaistinė, butai medicinos personalui.

Pasvalio rajone bendromis medikų, vietinių Tarybų ir ūkių pastangomis sparčiai gerinama kaimo gyventojų sveikatos apsaugos materialinė bazė. Visi felčerio-akušerio punktai yra geroje patalpose, sistemingai atliekamas jų remontas. Rekonstravus buvusią apylinkės ligoninę įrengta erdvi Vaškų ambulatorija. Naujas kaimo sveikatos apsaugos kompleksas šiame penkmetyje iškilis ir Saločių kolūkyje. 120 lovų gydymo korpusas statomas prie centrinės rajono ligoninės.

Gamyklos saugo gamtą

Vilniečiams, nemačiusiems egzotiškų povų, nebūtina važiuoti į zoologijos sodą ar draustinį. Jie čia pat—prie Vilniaus plastmasinių dirbinių gamyklos. Šie paukščiai kartu su stirnaite ir kitais žvėreliais yra seni įmonės parko gyventojai. Ir jaučiasi jie čia ne blogiau kaip miške.

Si didžiulė, miesto pakraštyje įsikūrusi chemijos pramonės gamykla tiesiog skęsta žalumoje. Dešimtys hektarų jos teritorijos skiria miško medžiams, vaismedžiams, gėlynams ir alpinarijoms. Tarp jų trykšta gražiai įrengti fontanai, ribuliuoja tvenkinėliai. Įmonės aplinką tvarko specialus agronomo tarnyba.

—Plastmasinių dirbinių gamykla yra puikus pavyzdys, kaip respublikos pramonės įmonės įgyvendina gamtos apsaugos programas,—pasakoja Lietuvos TSR Valstybinio plano komiteto pirmininko pavaduotojas Vytautas Ožiūnas.—Jų realizavimui šiame penkmetyje skiriama gerokai daugiau lėšų negu per praėjusius penkerius metus. Vilniečių patyrimas apjuosti įmonę "žaliąja juosta" gerai pasitarnavo augančių respublikos pramonės centrų projektuotojams. Antai sodai ir pušynėliai apsupo statybinių medžiagų gamybos gigantą—Akmenės cemento ir šiferio kombinatą. Jo dūmtraukiuose įrengti elektriniai filtrai ne tik visiškai apsaugo orą nuo užteršimo dulėmis, bet sugaudę jas vėl grąžina į gamybą. Ir vandens tiekimas čia originalus—jis imamas iš buvusių žvyro ir smėlio karjerų.

Beje, dar apie karjerus. Visus juos, esančius už įmonių teritorijos, gamybininkai vėl paverčia derlingais plotais—jie išlyginami, užpila-

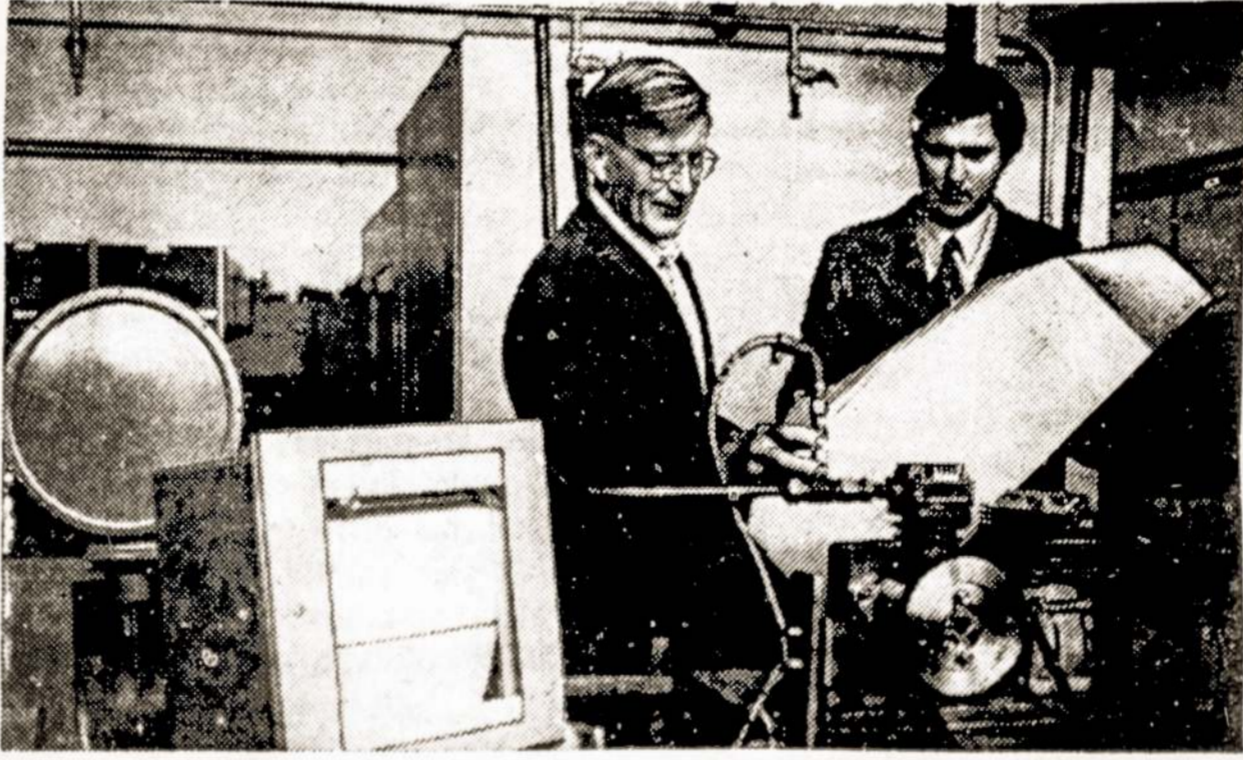
mi juodžemiu. Pagal žemdirbių pageidavimą kai kurie buvę karjerai tapo tvenkiniais, kur veisiamos žuvis arba įrengiamos poilsiavietės.

Neseniai chemijos pramonė turėjo daug rūpesčių su sudėtingu mineralinių trąšų gamybos atliekomis. Prie Kėdainių chemijos gamyklos, pavyzdžiui, nuolat augo didžiuliai fosfogipso kalnai. Pritaikius Lietuvos statybos ir architektūros mokslinio tyrimo instituto specialistų pasiūlytą technologiją, šios atliekos pradėtos taikyti statybinių medžiagų gamybai. Perdirbimui kasmet taip pat grąžinami ir tūkstančiai tonų atliekų, besikauptančių vandens valymo įrenginiuose.

Baltijos jūros baseino apsaugos programoje numatyta, kad 1985 metais upių, ežerų, kitų telkinių visiškai neterš pramonės įmonės. Jau dabar beveik visos jos turi galingus vandens valymo įrenginius. Net smulkiausios gamybos atliekos, neviršijančios leistinų sanitarinių normų, nebepatenka į Nerį iš Jonavos "Azoto" trąšų gamyklos. Pritaikius apytakinę vandens panaudojimo sistemą, išvalytas jis vėl grąžinamas į gamybą. Bendradarbiaudami su Maskvos ir Leningrado mokslininkais, pavyzdgingų vandens naudotojų vardus pelnė respublikos staklių gamybos įmonės. Vandeni čia valo technologinių procesų metu atliekančios . . . metalo drožlės.

Lietuvos TSR konstitucijoje pabrėžta, kaip svarbu išsaugoti švarią gamtą ateinančioms kartoms. Todėl respublikoje nė viena nauja įmonė, cechas neatidodami naudoti be gerai įrengtų vandens, oro valymo įrengimų.

V. Žemaitis

Panevėžyje pagamintus autokompresorius gauna daugelis Tarybų Sąjungos automobilių pramonės įmonių. Todėl autokompresorių gamyklos kolektyvas nuolat didina šios produkcijos gamybą, mechanizuoja ir automatizuoja darbus. Viename ceche sumontuota nauja automatinė linija unifikotų kompresorių cilindro blokų gamybai. Naująją liniją valdo trys operatoriai. Gamyklos vyriausiasis konstruktorius Rudolfas Braginas sukūrė stūmoklinį kompresorių, kuris pripažintas išradimu.

Nuotraukoje: R. Braginas [dešinėje] ir laboratorijos viršininkas C. Sliakas išbando naujos konstrukcijos kompresorių.

A. Sabaliauskas nuotrauka

FESTIVALIJE SUOMIJOJE

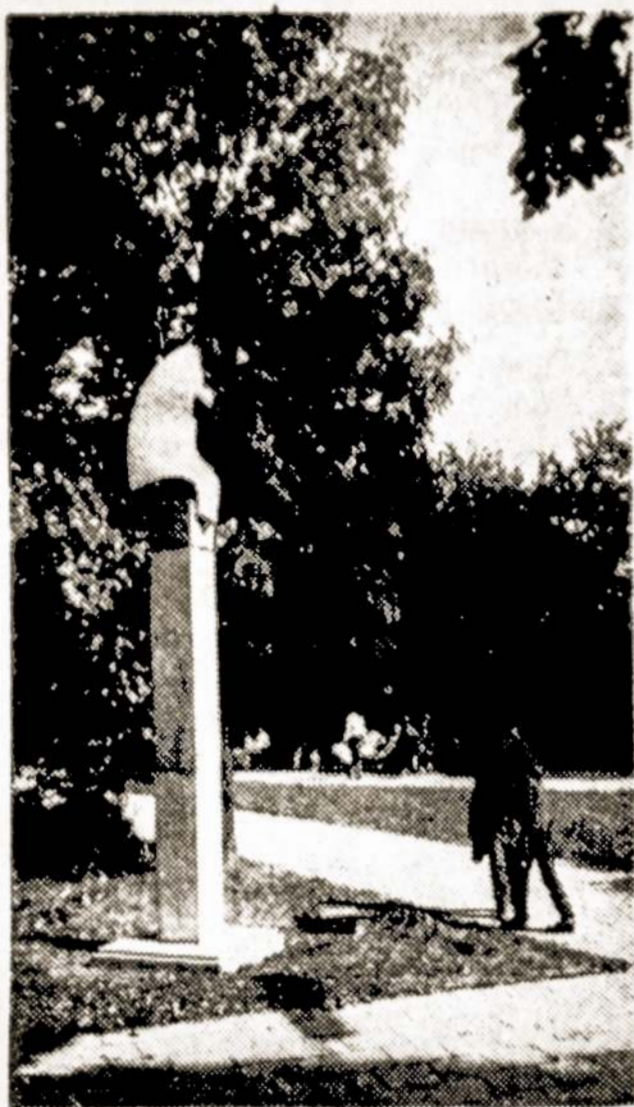
Tarybų Lietuvą ir Suomiją sieja nuoširdūs kultūriniai ryšiai. Pas šiaurinius kaimynus yra gastroliavęs ir ne vienas Tarybų Lietuvos meno kolektyvas, solistas.

Lietuvos artistai kviečiami koncertuoti festivaliuose, po visą šalį. Šią vasarą Suomijoje dainavo V. Miškinio vadovaujamas "Ąžuoliuko" vyrų choras, į kamerinės muzikos šventę Kuhme buvo pakviestas valstybinis M. K. Čiurlionio kvartetas—R. Siugždinis, Š. Kiškis, A. Grižas, Š. Lipčius.

Centrinės Suomijos miestelis Kuhmas—mažesnis už Lietuvos

Palangą, bet plačiai žinomas kamerinės muzikos festivaliais, kuriuose gali išgirsti žymių atlikėjų iš daugelio šalių. Klausytojai į festivalį suplaukia šis visos Suomijos, suvažiuoja daug užsienio turistų.

Klausytojai labai šiltai sutiko ir Suomijos spauda aukštai vertino Tarybų Sąjungos atstovus, tarp jų ir vilniečių kvartetą. Jis surengė tris koncertus. Grojo M. K. Čiurlionio, J. Širvinsko, G. Kuprevičiaus, V. A. Mocarto, F. Suberto, M. Ravelio, D. Sostakovičiaus kūrinius, muzikavo kartu su prancūzų pianistu, P. Devuajonu.

Du mėnesius Smiltynėje grupė skulptorių kūrė granitines skulptūras uostamiesčio Martyno Mažvydo parkui. Čia pastatyta dešimt naujų skulptūrų.

Nuotraukoje: Vilniečio skulptoriaus Vytauto Šerio dekoratyvinė skulptūra "Budėjimas".

B. Aleknavičiaus nuotrauka

UNIVERSALINĖ PARDUOTUVĖ

Kaune, Laisvės alėjoje iškilusi nauja grakščią architektūros formų universalinė parduotuvė "Merkurijus" ruošiasi aptarnauti pirkėjus.

Didžiausias miesto pramoninių prekių centras pradės darbą dar šiais metais. Jame dirbs bemaž devyni šimtai žmonių. Trijuose aukštuose bus prekiaujama audiniais, drabužiais ir avalyne, galanterijos, parfumerijos gaminiais ir suvenyrais. Specialioje salėje bus demonstruojamos mados. Lankytojams atvers duris kavinukė, o pardavėjų kolektyvui—valgykla.

AS I SEE IT

NELLIE DE SCHAAF

I felt the most touching tribute to the passing of Anthony Bimba was in the sentiment expressed by his wife Ilse, who wrote in "Laisvė" October 8th.

"Two beautiful roses opened up in our garden the day Anthony passed away.

"Blooming time is over, but those two roses opened up close together on the same branch, and I couldn't help thinking—one for Anthony and one for me."

How simple—but eloquently touching. No sympathy card could have said it better.

Watching TV recently, it was so refreshing witnessing the rout of the Klan in Boston, Mass. by about a thousand angry demonstrators.

The white sheeted "trick or treat" supermen did not have the opportunity to strut like pompous peacocks, as they were hustled into the patrol wagons by their friends—the police.

They ran in very undignified fashion, pursued by the taunts and jeers of those who refuse to believe that Freedom of Speech is applicable to spouting racist epithets, or the incitement of violence against the Jewish people and Minority groups. The meaning of "Law and Order" became very clear as police pursued the peaceful demonstrators, pulling them along by their

8

hair, or raising blows upon their unprotected heads.

I have very vivid memories of the Klan while growing up in West Frankfort, Ill. No Blacks were allowed to live, or even walk the streets of our town. The Klan were so bold that they attended church in their sheets and pillowcases to make contributions. If they paraded down Main Street and any person who dared to talk as they marched, a Klansman would step out of line, punch the "offender" in the face, and then proceed in the line as though nothing happened.

I vaguely remember the two notorious Klan warring factions. The wife of one of the Klan leaders was blinded as she rode in the car with her husband. He had been the intended victim, but it was she who suffered.

DASHIELL HAMMETT

Channel 11—WTTW—recently profiled the author of the Maltese Falcon, Red Harvest, The Glass Key and the Thin Man.

It characterized him as a man of high ideals and political conviction. He supported Left wing causes in the 1930's; joined the U.S. Army at age 48 to fight Hitler in the 1940's, and was black-listed and imprisoned for six months in a federal penitentiary in the 1950's for refusing to become a "stoogie" for the House of Un-American Activities Committee. He was the first writer to depict detectives as they really were—tough—and not as they had been portrayed in the past—pretty boys and pansies.

He was described as a "moral and political hero who was cynical about society but never stopped trying to change it!"

He died in 1961, drunk, broke and shamed by his country, but accorded high honors in 1982! How tragic that he was not to know that he had NOT died a failure.

Senior citizens are again being warned about the con men who prey upon gullible and trusting senior citizens.

A man bilked a 75 year old woman out of nearly \$170,000 in a roof-repair scheme. She was asked to sign two contracts for repairs at a price of \$110 and \$525. The woman, apparently suffering poor eyesight ended paying \$11,000 and \$5,250.

A common practice is for men representing themselves as employees of the Gas Company "conning" the senior citizens about needed repairs for their furnace. The repairs never come cheap! A phone call should always be made to the Gas Company to verify the so-called "inspector's credentials". Only in a society where "free enterprise" is sacred could such practices go unpunished.

GREED AND THE WORLD'S FAIR

There is always a scramble among business men to host the World's Fair. Ever wonder why? Prestige? Pride? Nope—the almighty dollar!

This year, Knoxville, Tenn. was chosen as the "lucky" site. It proved a bonanza for the greedy landlords, but a catastrophe for many of its natives.

People who had lived in a Knoxville trailer park for 12 years were told they would have to move, to make way for the 1982 World's

Fair tourists. More than a thousand tenants were evicted so that apartments could be renovated and tourists charged as much as \$160.00 per night! Some close to the fair charged even more!

One cannot imagine the mentality of an individual who would use bumper stickers stating, "SAVE A FISH—SPEAR AN INDIAN." Yet, bumper stickers like this are fairly common in Michigan's Upper Peninsula, where the Chippewa Indians recently won an important round of a long and bitter legal battle to protect their treaty fishing rights in the Great Lakes—a battle for their economic SURVIVAL.

According to the Native American Rights Fund "despite threats and abuse, more and more Indian tribes are taking to the courts to reclaim historic rights to land, water and natural resources—deeded to them in ancient treaties with the white man."

They are seeking to redress the wrongs of two and a half centuries which left them powerless and poverty stricken, exiles in their own land.

Today there are about 700,000 Native Americans still living on reservations. Their average family income is less than \$3,000.

More and more churches and priests are becoming involved in the struggle for Peace. Archbishop Raymond G. Hunthausen, of Seattle, withholds a portion of his federal taxes as a protest against the American military build up.

He criticized the White House defense policies as a "race toward holocaust and an unjust burden upon the nation's poorest citizens."

He said "that the 1983 U.S. budget calls for 64 cents of every federal tax dollar to be used for military-related expenses."

With ever-increasing numbers of ministers rising to the defense of Anti-War resisters, the people of El Salvador, Lebanon, Guatemala, many non-religious individuals may soon have second thoughts about the churches.

PATCO

Headlines about Poland—tears for the "Solidarity" Union—concern over the long lines of people waiting to buy food—(never mind the long lines of American citizens who do NOT have the money to stand in lines to buy food!) all these have taken the attention away from PATCO.

Remember Patco?—Professional Air Traffic Controllers Organization.

A year ago, air controllers were fired from their jobs, and even blocked from federal jobs. Strikers were refused extensions of mortgage payments—were denied credit—they were hounded from jobs even in private industry. Their children were shunned. Could an Administration showing such concern for strikers in POLAND be so vindictive towards strikers in America? You bet!

Although a full year later the struggle still continued. In the words of Michael Fermon, the union's Eastern regional vice-president, Patco is "fighting like hell with everything it's got."

The effects of the strike continue to be felt by the airline industry.

The number of flights at some airports have been reduced by 20% resulting in delays of up to two hours and longer.

According to the Air Transport Association, which represents 30 major airlines, losses among its members have totalled close to \$1 BILLION in the past year! Morale among the scab workers, composed of supervisors, military men and inexperienced graduates of the FAA Academy in Oklahoma City is sagging.

Scab controllers are complaining of the six day work shifts, postponed vacations, speedup, and lack of safety—many of the same issues that prompted the PATCO strike in the first place!

The work force at Atlanta's Hartsfield Airport reduced from 99, before the strike, to only 34 today, went so far as to circulate a petition to rehire the controllers! The Reagan Administration, despite the loss to the airlines, the inconvenience to air travellers, has arrogantly announced he will never restore the system back to its full workforce, and plans are to replace only about 7,800 of the 11,400 people fired, even though safety is being sacrificed.

The air controllers withstood the cops, the FBI, the courts, the military, Pres. Reagan... they will WIN!

It is up to those who fly to demand safety on the planes. It is NOT the airline which serves champagne—that has the most beautiful stewardesses—which should entice us—it should be HOW MANY TRAFFIC CONTROLLERS ARE IN THE TOWER TO OVERSEE OUR COURSE!

Gus Savage, our Second Congressional District Congressman received the NAACP award as "Freshman Congressman of the Year."

Mayor Jane Byrne tried mightily to devise some scheme to prevent the election of this courageous progressive who has never deviated from his course since he ran for office on the Progressive Party ticket in the 1950's. He WAS and IS for the people!

The AFL-CIO graded congressmen (both Republican and Democrat) on their support of labor, and Gus Savage was at the top with a 100% correct voting record. Harold Washington, another Black Congressman, followed second behind Gus Savage.

We feel very fortunate in being represented by a TRUE REPRESENTATIVE OF THE PEOPLE!

We seem to be living in a sick society. Because of the Tylenol scare, children in Bensenville, Ill. have been forbidden to go "trick or treating" on Halloween. In Chicago, Mayor Byrne went on TV to warn parents against permitting their children to go out on Halloween.

Every year, I look forward to having about 50 and more children come to the house on Halloween. Since we have lived at our present address for 25 years, many of those who came to the house as children are now bringing THEIR children for "trick or treats." I look forward to Halloween even more than Christmas, and deplore the sick actions of those who would deprive the children of their special HOLIDAY.

Vilnis, 1982 lapkričio 11

"Vilnius" \$20,000 fondas

Sios aukos įplaukė į "Vilnius" \$20,000 fondą nuo 1982 spalio 12-os iki spalio 19-os;

\$73.00

GERA DRAUGĖ—Chicago, Ill.

\$50.00

CONSTANCE THOMAS — Johnson City, N. Y.

\$40.00

KATE SANDERS—Glen Ellyn, Ill.

\$15.00

ALBINA JACOBSON — Detroit, Mich.

MATILDA ROGE — Detroit, Mich.

\$12.00

AGNES VYLONIS — Dowagiac, Mich.

\$11.00

JULIA WHITE — Evergreen Park, Ill.

10.00

PAT STACKWELL — Detroit, Mich.

F. BUNKUS — St. Petersburg, Fla.

W. DUDA — St. Petersburg, Fla.

A. KLIMAVICIENE — St. Petersburg, Fla.

A. RASKAUSKAS — Seminole, Fla.

\$8.00

JULIA URMON—Chicago

A. BAUBLIS — Willow Springs, Ill.

HELEN PAJUNAS — Chicago, Ill.

\$5.00

MARGARET VALINCHUS — New Haven, Ct.

ELIZABETH NARAK — St. Louis, Mo.

\$3.00

HELEN TRUSK—Chicago

JOHN COPIN—Chicago

Aukų įplaukė ..... \$ 306.00

Anksčiau buvo 749.00

Viso \$1,055.00

Labai ačiū visiems, kurie prisidėjo

prie mūsų 1982-1983 fondo. Adm.

LAIŠKAI IR PARAMA

Glen Elyn, Ill.

Gentlemen, enclosed please find check for \$50.00. \$10 for my 1983 Vilnis subscription and \$40 donation to Vilnis. Thank you.

Sincerely,

Kate Sanders

St. Louis, Mo.

Gerbiama "Vilnius" adm., čia prisiunčiu \$10 už prenumeratą ir \$5 auką. Linkiu jums viso gero.

Elizabeth Narak

Johnson City, N. Y.

Gerbiama "Vilnius" administracija, čia prisiunčiu čekį vertės \$60. \$10 už atnaujinimą prenumeratos ir \$50 auka "Vilnius" fondui. Su geriausia linkėjimais visiems "Vilnius" darbuotojams. Su pagarba,

K. Thomas

Chicago, Ill.

Gentlemen, the enclosed check is for the renewal of my subscription to Vilnis (\$10) and the balance—\$15.00—as a donation in memory of my mother Sophie Remeika, a long time reader of your paper. Yours truly,

Albina Jacobson

Chicago, Ill.

Dear Nellie, the enclosed check is to cover one year subscription to Vilnis for Helen Trusk. Please credit Julia Marazas with the points for this subscription. Mother is getting stronger but it's her arthritis that is so painful and annoying. Presently it has settled in the right side of her head causing a perpetual headache. Hope you are well, don't work too hard. Our best to you.

Aldona

ST. PETERSBURG, FLA.

— Florida vadinama saulės valstija. Retenybė, kada apsiniaukia saulė, kaitina nuo užtekėjimo iki saulėleidžio. Jauti karštį eidamas pro mūro sieną ir per asfaltuotą kelią. Bus jau 3 metai, kai per karščiausius mėnesius, liepą ir rugpjūtį uždaromas Klubas ir nedaromi susirinkimai nei renginiai. Kas turi kur važiuot, išvažiuoja kur patogesnis klimatas. O kurie serga, seni ir neišgali, sėdi namie. Apšaldyti vidutinį butą elektros sąskaita į mėnesį būtų \$135.00. Didžiama pensininkų nepajėgia užsimokėti.

— Rugsėjo 4 d. atsidarė Klubo durys, įvyko Klubo susirinkimas. Labai mažai susirinko. O dar ir dainų programos nebuvo. Buvo labai lūdnas renginys. Gal per du mėnesius atrato lankyti Klubą. Bet ir karštis nesumažėjęs, 92 ir daugiau laipsnių šilumos. Gaila šeiminių: prigaminu maisto, o valgytojų nebuvo. Rugsėjo 11 d. įvyko A.L.D.L.D. 45 kp. renginys ir tokia pat padėtis.

Šiais metais daug buvo išvažiuosiu pasisvečiuot į savo gimtąjį kraštą Tarybų Lietuvą. Svečiavosi Jonas ir Margaret Mileriai, Jonui buvo surengta didelė iškilmė jo 90-dešimtam gimtadieniui. Valys ir Veronika Bunkai Lietuvoje atžymėjo savo auksines vedybas. Juozas ir Bronė Vaitkai pavažinėjo plačiai po Lietuvą pas gimines ir draugus. Buvo Kapsuke, Dzūkijoje,

Zemaitijoje.

Jie parvėžė Tėviškės Draugijos pirmininko Generolo Prano Petro ir žurnalisto Alberto Laurinčiuko įkalbėtus į magnetofono juosteles sveikinimus. 1981 metais Albertas Laurinčiukas lankėsi pas mus. Jis yra mūsų kuopos garbės narys.

Dėkojame gerb. gen. P. Petro niui ir Alb. Laurinčiukui už širdingus sveikinimus ir linkėjimus. Stengsimės palaikyti mūsų Klubą, mūsų spaudą ir turėti artimus ryšius su mūsų gimtine Tarybų Lietuva. Kuopa užprenumeravo į Lietuvą 3 "Vilnis" ir 3 "Laisves", Kauno klinikai du medicinos žurnalus.

— Pietūs dabar bus kas šeštadienimis 12 val. 314—15th Ave. So.

Mūsų ligoniai

Petronėlei Lukienei padarė kelio operaciją. Operacija pavyko. Ji jau vaikšto. Idėjo visa dirbtiną keli.

Juozui Lukui operavo akis, nuėmė kataraktą. Operacija pavyko, gydosi namuose žmonos priežiūroje.

Alma Bruwer nors jau metai kaip buvo operuota, dar vis jaučiasi silpna.

Verai Kasparienei-Zurienėi padarė operaciją jau prieš 6 mėnesius, bet dar silpna, labai suvargus. Randasi namuose vyro Zurio priežiūroje. Ji vis atrodė jaunatviška, ir buvo gera šokėja.

Nelle Petronienė buvo išvežta į slaugymo namus. Jė labai brangūs

Daugelyje liaudies ūkio šakų naudojamos Lietuvos celiuliozės ir popieriaus pramonės gamybinio susivienijimo pagrindinėje įmonėje Grigiškėse pagamintos medžio plaušo plokštės, popierius, kartonas. Čia išleidžiama geros kokybės produkcija, viršijami gamybiniai planai. Įmonė aprūpinama nauja technika, tobulinama gamybos technologija.

Nuotraukoje: Dirba vienas geriausių medžio plaušo plokščių spaudejų Steponas Kaminskas.

J. Okmano nuotrauka

TEATRO MĖGĖJŲ KLUBAS

"Kauno statybos" tresto kultūros namuose įvyko susitikimas su lėlių teatro vyriausiuoju režisieriumi, LTSR nusipelnusiu meno veikėju S. Ratkevičiumi. Pokalbis apie scenos meną tapo pirmuoju čia įkurto teatro mėgėjų klubo užsiėmimu. Darbininkai, inžinieriai, taip pat aplinkinių mikrorajonų gyventojai turės progą susipažinti su teatro meno istorija, susitikti su teatralais, dalyvauti spektaklių peržiūrose, aptarimuose.

ir prasta priežiūra. Dabar ją prižiūri jos jaunų dienų draugė iš Arizonos. Namuose greičiau sutvirtė. Priežiūra geresnė ir jaukiau. Mes jūsų labai pasiilgom. Mary Walaitis po vyro Frank mirties dar nesijaučia gerai. Neteko vyro, su kuriuo taip gražiai išgyveno daugiau kaip 40 metų. Cikagiečiai, paskambinkite paguoskite ją.

— L. Tvaska, atžymėdamas savo 91-mąjį gimtadienį, pavaišino savo gimines ir draugus nusivedęs į restoraną. L. Tvaskai linkime ilgiausių metų ir geros sveikatos. Adelė Pakalniškienė buvo išvažiuosiu pas dukrą į Tallahassee, Fla.

Wladas ir Emilija Duai išvažiuojo į Conn., į dukters vestuves.

Adelė Budrienė išvažiuojo į Cikagą, į anūko vestuves.

Hellen Dobrow išvažiuojo pas sūnų Petrą į New Yorką, kur išbus 3 savaites.

Walteris ir Hellena Cheplikai, išvažiuojo į Philadelphia, į jų dukters sidabrinės vestuves ir aplankys kitas dukras, kurios gyvena New Jersey. Matys ir kitus gimines bei draugus, kurių jie turi gana daug, nes Hellena yra gimusi ir augusi Philadelphia. Hellena Cheplikienė yra viena mūsų šeiminių, mes jos pasigendame. Linkiu visiems laimingai nuvažiuot ir sugrižt. Ir smagiai, linksmai pasisvečiuot.

Būkite visi Klube, lankytės kas šeštadienį. Iki pasimatymo, senų piličių Klube. J. Andriūnienė

DETROIT, MICH.

Išvažiuo

Spalio 11 d. išvažiuojo Detroito Moterų Pažangos klubo sekretorė Mary Norush į South Fork, Pa., aplankyti savo proanukės Tina Moschgot, 15 metų amžiaus. Tina su mamyte buvo išvažiuosiu atostogų į Floridą. Grįždamos sustojo vienoj vietoj South Carolina, kur buvo maudynės. Jauna mergaitė labai yra gabi plaukikė ir norėjo kelionėje paplaukyti. Soko nuo lentos į vandenį, kur buvo mažai vandens ir labai užsigavo. Dabar ji randasi Pittsburgho ligoninėje, nes yra suparalizuota nuo kaklo iki kojų. Atrodo, kad taip visuomet bus. Gaila gražios, jaunos mergaitės ir didelė užuojauta Mary Norush.

Mirė

Spalio 10 d. Park Geriatric Village namuose mirė Adelė Rye, sulaukus 63 metų amžiaus. Ji gyveno tuose namuose apie šešius mėnesius ir mirė nuo vėžio ligos. Buvo pašarvota Harry J. Will laidotuvių namuose ir spalio 12 d. buvo su ja paskutinis atsisveikinimas. Jos kūnas buvo sukremuotas ir palaidotas prie jos mirusio vyro Stanley Rye Grandlawn kapinėse. Velionė paliko dideliame nuliūdime dukrą Donna Tomes ir žentą Paul Tomes, sūnų Ronald Rye, penkias švogeries su šeimomis: Alfons Rye, Tony Rye, Johnny Rye, Billy Rye ir Peter Rye.

Biznieriai

Moterys investatorės turėjo savo susirinkimą spalio 9 d., turėdamos pietus Magic Pan restorane.

Vyrai investatoriai susirinko pas Alphonse Urbon į namus spalio 9 d. vakare. Po susirinkimo namų šeiminkė patiekė visiems skanią vakarienę.

Mirė vilniečiai

Važinėdama "Vilnius" vajuos reikalais sustojau pas senus vilniečius Mike ir Terese Tubinas, Cahalan gatvė. Buvo labai nesmagu, kai iš kaimynų sužinojau, kad Mike Tubinas mirė šiais metais balandžio mėn. sulaukęs 86 metų. Paliko nuliūdime sūnų Joną ir jo šeimą. Gaila, kad niekas nežinojo apie jų mirtį, nes jų sūnus su lietuviais nebendravo, ir jie buvo pašarvoti netoli sūnaus namų Wayne, Mich. Abu Tubinai buvo "Vilnius" skaitytojai per daug metų ir dalyvaudavo tarp pažangių lietuvių iki susirgo. Negerai, kad seni žmonės nepasako savo vaikams apie lietuvius ir ką reikėtų daryt įvykus nelaimei.

Viešnios

Spalio 6 d. su autobusu iš Cikagos viešėjo "Vilnius" redaktorius žmona Anna Jokubkienė ir Filomena Petrusevičienė iš Lietuvos. Filomena aplankė savo sesutę Aleną Jurgutis, o Jokubkienė apsistojo pas Teofilę Masiene prie St. Clair ežero. Vėliau ir Filomena vienai dienai pribuvo prie ežero. Sužinojau, kad viešnia iš Lietuvos gyvena su vyru Juozu mieste Vilniuje. Ji yra pensininkė; dainuoja Vilniaus Respublikinių sąjungų Chore ir dalyvauja šokių ratelyje. Spalio 9 d. abi viešnios grįžo į Cikagą. Viešnia iš Lietuvos sakė dar nori aplankyti savo tetą Adelę Simkienę, Miami, Floridoj, ir grįžt atgal pas savo mylimą vyrą, kurio labai pasiilgo. Buvo linksma matyt Anną Jokubkienę ir susipažint su malonia vilniete Filomena Petrusevičiene.

Stefanija

9

Atviras laiškas "Vilnies" redakcijai

Gerb. draugai:

Seniai pažįstu mano šeiminių, pas kuriuos gyvenu, giminių našlę Marijoną. Nežinau, kiek ji metų turi, bet dar gana stragi moteris. Šnekantis su ja, žodžio į vata nevyntoja. Politiniu atžvilgiu, ji nei naujienietė, nei bažnytinė, nei vilnietė. Laikraščių taipgi neskaito. Abejoju, ar ji klausosi radijo bei televizijos. Žinojimo ji semiasi iš žmonių šnektų. Žiūrėk, atbėga pas mano šeiminkę ir net uždususi, vos atgaudama kvapą:

—Ar girdėjai, Čikagoje valdžia vieną dypą ima už pakarpos už žydų skerdimą... Prezidentą Reaganą kažkoks vaikėzas norėjo nušauti... Pažįsti tą plikagalvį dypą, girtas automobiliu įvažiavo į stulpą... Čikagoje kunigai rodė kažkokį filmą iš Lietuvos, kiti dypai piketavo, langą išgūrinio...

Ir taip kai kada visą pusdienį mano šeiminkė beria be perstojo "naujieną" po "naujienos". O kai anais metais buvo nuvykus į Lietuvą, ko ji nepripasakojo grįžus. Girdi, buvusi kažkoki šventė, visas Vilnius dainavęs. Gi kai nuvykusi į kaimą pas pusseserę, maltuvėje tiek prikabinta džiovintų dešrų, skilandžių, kad jai užteksi visam gyvenimui. Keisčiausia jai buvę, kad Lietuvoje policininkai neturi ginklo, tik su lazda mosikuoja stovėdami vidury gatvės.

— O jau tų didelių namų, o viešpatie, viešpatie! Nesimato nei kur jie prasideda, nei kur baigiasi,—ji tada mums kalbėjo.

Tačiau gražiausia buvo, kai pernai iš Čikagos atvyko kažkoks dypukas ir jam buvo surengtos prakalbos parapijos salėje. Kunigas ir dypukai visiems pranešė, kad kalbės apie Lietuvą dabar. Pasi klausyti prakalbos žmonių prisirinko pilnutėlė salė. Žiūriu, Marijona irgi atėjo, atsisėdo nuošaliai, kaip ir sugauta tarp nepažįstamų.

Atvykęs iš Čikagos dypukas pradėjo kalbėti. Žinoma, kalbėjo apie Lietuvą, kaip jį visi kalba, dergia, kad Lietuvoje stačiai velniava, o ne gyvenimas žmonėms. Kalbėdamas

apie Dainų šventes Lietuvoje, ėmė pasakoti, kad dainininkai dainuoti esti per prievartą suvaryti į Vilnių. Aš žvilgtelėjau į Marijoną. Matau, ji nervinasi ir neiškentės tylėjusi.

Taip ir buvo. Kalbėtoji baigus kalbą, Marijona kaip įgelta stryktelėjo nuo kėdės ir:

— Kada, ponas, buvai Lietuvoje?—ji kalbėtoji paklausė.

— Kai drauge su visais tremtiniais išvykau, dar nesu buvęs, ir negalvoju vyksti tol, kol lietuvių tauta neatsikratys ruskių.

— Tai š-dą, ponas, ir žinai kaip dabar Lietuvoje yra.

Salėje publika paplūpo juoku dėl jos to "š-d". Marijona kaž ką dar bandė sakyti, spjovė į aslą ir demonstratyviai išėjo iš salės.

Siemet su čikagiške Raskaus grube Marijona vėl buvo nuvykus į Lietuvą ir vėl mums sukėlė gardaus juoko.

Pusseserė Lietuvoje jai davė parsivežti Amerikon skilandį. O kaip žinia, Niujorke muitinė maisto produktų nepraleidžia. Marijona lėktuve, baigiant atskristi į Niujorką, su skilandžiu nuėjo į lėktuvo tualetą ir skilandį pasikabino po sijonu tarp kojų. Einant per muitinę, kaip visiems su ja keliavusiems, taip ir jai, muitinės tarnautojai paprašė atidaryti lagaminą. Kitus kaip mat praleido. Jos lagaminą visą išvertė. Matyt, jie užuodė skilandžio kvapą, bet skilandžio taip ir nerado.

Kai parvykus namo papasakojo, kokį ji triukšą iškrėtė muitinės tarnautojams, kvatojomės iki ašarų. Atvežtos "Palangos" po taurelę paragavom, bet užsikąsti skilandžio, ne visi kandom, nors čia, pas mus, skilandis didelis delikatesas, dar netgi atvežtas iš Lietuvos.

Gandas, kaip Marijona atsivežė skilandį iš Lietuvos, pasiekė ir dypukus. Jiems irgi sukėlė gardaus juoko, dar tebesijuokia dabar. Tuo tarpu Marijona giriasi ir didžiuojasi, kad ji ne iš kelmo spirta.

Šis laiškas jums gal neįdomus, bet taip gyvenime esti. **Skaitytojas**

IŠ VAKARŲ VOKIETIJOS

Stebūklai

"Europos Lietuvis" šių metų 28 numeryje Vasario 16 gimnazijos "direktorienė" M. Dambriūnaitė-Smitienė rašo apie mokyklos parke įvykusią šventę:

— 4 val. visi renkasi prie mokyklos laiptų, ant kurių tėv. A. Bernatonis atnašauja Sv. Mišias. Debesys prasisklaido ir pasirodo saulė.

Tokio stebūkladario dviasišio pagalbos laukia šiom lietingom rudens dienom tikriausia ne vienas iš mūsų. Bet stebūklai, būkim tikri, šiom dienom pasivaidena tik davatkom...

Toliau straipsnyje rašoma: "Jonišėse dalyvavo virš 50 žmonių, iš jų gera šimtinė buvusių Vasario 16 Gimnazijos mokinių." Mislė matematikams: Kiek ir kokių žmonių dalyvavo šventėje?

Čiurlionis/Pilsudskis

Frankfurte yra knygnas, kuriam tarp kitko galima gauti knygų, laikraščių ir žurnalų, išleistų Rytų Vokietijoje. Laikas nuo laiko užsuku ten ir nusiperku kai ko. Į rankas pakliuvo kultūrpolinis savaitinis laikraštis "Sonntag", kurio 40 numeryje laišku skyriuje Tanja Eichler iš Maskvos rašo:

10

lietuvių Juliaus Sasnausko pavardė. Bet jiems biznis ne kaip sekėsi, nes tokią dujų liniją, kaip iš visokių straipsnių paaiškėja, su kaliniais nepastatys. Tam darbui reikalingi specialistai. Be to, pasirodo darbas gerai apmokamas, ir daug kas nori šioje statyboje dirbti. Bet ir su tais "liudininkais" ne kas išėjo. Žurnalas "Konkret" 10/82 savo tendencija panašus į amerikiečių "Mother Jones" apie Julijų Sasnauską rašo:

— Julius Sasnauskas (23), būdamas dar mokiniu, buvo nubausts 1 su puse metų kalėjimo ir 5 metams ištremtas. Dirba Parabjelskoje netoli Tomsko kaip medžio anglies degintojas.

Visur kitur buvo skelbta: Julius Sasnauskas (25) Lietuvos laisvės kovotojas, yra priverstas dirbti prie dujų linijos tarp Sargut ir Tjumen.

Tiesą sakant, yra gaila, kad toks jaunas žmogus yra ištremtas. Gal jam tremtis bus ir pamoka, bet darosi vis pikta, kad kai kas tokį žmogų, savo bjauriems tikslams panaudoia.

Karalienė

Europoje ir kitur dar išliko keleta karalių sostų. Kam jie reikalingi, man nesuprantama. Pasižiūrėjime į Anglijos karalienės "vargus". Metų pradžioje jaunikaitis išibrovė į karalienės Elžbietos palociaus miegamąjį. Spauda rašė, kad jis tik ant jos lovos krašto pasėdėjo, bet jaunikaitis aiškino, kad karalienė turi kūną šešiolikinės... Dabar jos jaunas sūnus Edward, Falklando karo "divyris", su keliais metais vyresne pornografinių filmų "aktore" išskrido pailsėti nuo praėjusių karo mūšių. Spauda tai sužinojo ir nusiuntė ten tiek reporterių ir fotografų, kad "divyris" negalėjo net išeiti per durų slenkstį. Todėl turėjo atostogas nutraukti.

Aišku, yra pakankamai žmonių kuriems įdomu stebėti dykaduonių gyvenimą. Bet kiek žmonių galėtų už tuos pinigus gyventi, kurie automatiškai nutraukiami nuo jų mokesčių! Pasižiūrėjus ir į tą pačią Angliją, kur milijonai sėdi be darbo, daug kas kiekvieną penčą turi porą kartų apsukti prieš išleidžiant.

Pogrindžio spauda

Lietuvių išievių laikraščiuose vis pasirodo straipsnių, kurie yra neva perspausdinti iš Lietuvos pogrindžio spaudos. Nei Lietuvoje nei išieivijoje nesitikau nei vieno žmogaus, kuris būtų kada nors turėjęs tokį pogrindžio laikraštį, originalą, rankose. Pažįstu berods daug žmonių, bet tikriausia ne tuos... Tokių smalsuolių buvo ir daugiau, tai keletą žmonių susigalvojo iš to padaryti biznį. Brooklyno katalikų Centras platina "Lietuvių Katalikų Bažnyčios Kronikas". Jos yra pagamintos fotokopiniu būdu, ant labai prasto popieriaus, tokio koks buvo pokario metais, kai dar egzistavo dypukų stovyklos. Tikriausia tą popierių reikia specialiai fabrike užsakyti, nes jo taip jau negausi. Mat leidėjai pasistengia būti "autentiški"...

Kita pogrindžio spauda yra atspausdinta Čikagos Morkūno spaustuvėje knygutės formoje ir leidžiama Marquette Parko "Pasaulio Lietuvių Bendruomenės". Pasirodo, ir dėl "pogrindžio" atsirado konkurencija... Nesu ekspertės, tai dėl tų leidinių autentiškumo negalėčiau nieko pasakyti, bet mane džiugino ten atspausdinta "poezija". Suprantama, kad tokios poezijos nei "Pergalė", nei "Metmenys", nei "Aidai" neįsidėtų...

Romas Šileris

Kultūrietės nepabūgo prasto oro

Spalio 19 d. įvyko Amerikos Lietuvių Moterų Kultūros draugijos narių susirinkimas. Prieš susirinkimą smarkiai lijo, ir valdyba buvo susirūpinusi, ar narės nepabūgs prasto oro. Smagu pasakyti, kad narės atsilankė skaitlingai. Narių buvo nemažai sulaukusių virš 90 metų amžiaus, bet jos buvo jaunatviškai nusiteikusios ir rūpestingai svarstė draugijos reikalus.

Kadangi pirmininkė U. Juodaitienė nesveikuoja, o vicepirminė buvo išlydėjusi viešnią į aerodromą, tai susirinkimą atidarė sekr. J. Marazienė. Tvarkos vedėja išrinkta P. Malinauskienė.

Valdyba davė veiklos raportą ir pažymėjo, kad dėl svarbių priežasčių teko pakeisti renginio dieną, vietoje, kaip buvo numatyta rengti lapkričio septintą, dabar bus rengiama lapkričio 14 d., 12 val. dieną, "Vilnies" salėje. Bus banketas ir meninė programa, kurią atliks Lakštutės. Taipgi svarbu, kad tikimasi turėti labai malonų svečią, kuris mums daug ko naujo ir svarbaus atpasakos. Žaidimų ši kartą neturėsime, tai neneškite prizų, kurios pasizadėjote atnešti. Tai bus galima padaryti ateityje.

"Vilnies" vartininkė raportavo, kad dirbanti kiek sąlygos leidžia. Tarp kitko pažymėjo, kad padeda ir narės. Viena narė, kuri žinoma Draugės vardu, įteikė susirinkime \$100, prašė iš jų pamokėti dvi prumeratas, o likusius įteikti į "Vilnies" fondą. Buvo ir daugiau narių, kurios pasimokėjo už prumeratas ir dar prisidėjo su parama.

Sekretorė pranešė, kad gausi buvusios narės Paulinos Simon dukros Sofijos Kent ir jos vyro Chester, iš Downey, Cal., laišką ir jame \$10. S. Kent rašo, kad jos mamytė labai mėgo Amerikos Lietuvių Moterų Kultūros draugiją ir joje buvo narė iki mirties. Lapkričio 27 d. bus 4 metai, kaip negalėtinga mirtis užgesino Paulinos Simon šviesaus gyvenimo liepsnelę. Tad žinodama, kad jos mamytė jau negali dirbti su mumis, pagerbdama jos kilnų atminimą ir linkėdama ir toliau draugijai sąmoningai ir kultūringai dirbti žmonių labai ir nepamiršti savo pirmtakūnių, nors jos jau iškeliavusios amžinybėn. Narės tą gražų S. ir Ch. Kent mūsų draugijos įvertinimą ir mamytės prisiminimą labai nuoširdžiai pasitiko ir reikė pagarbą dukrai ir Paulinos Simon žentui. Jų šis žestas gali būti gražiu pavyzdžiu ir kitoms dukroms.

Gautas per Nellie De Schaaf drg. Marytės Smalstienės iš Ludington, Mich., laiškus ir jame \$10 draugijai dovana. M. Smalstienė pasimokėjusi draugijos dukles iki 1986 m., tą visą dešimkę skaito dovana. Taipgi Nellie De Schaaf nuo savęs įteikė \$5 savo gimtadienio progą.

Susirinkime atžymėta šių narių gimtadieniai: A. Copin, O. Jokubienės, A. Dočkienės, K. Ainorienės, N. De Schaaf. Palinkėta joms sveiko, ilgo ir darbingerio amžiaus ir sudainuota Ilgiausių metų.

Po susirinkimo, kaip ir visuomet, buvo draugiškas pasivažišinimas. Vaisės paruošė A. Pauliukienė, E. Balčiūnienė ir I. Peters padedant H. Pajūnienei.

Narės išreiškė gilią užuojautą drg. J. Sisevičienei, kuri per metus neteko dviejų sūnų.

Kitas susirinkimas įvyks lapkričio 16 d., 12 val. dieną. Būkite!

Sekr. J. M-nė

Vilnius, 1982 lapkričio 11

SEKMADIENI BUS ŠAUNUS KULTŪRIEČIŲ RENGINYS

Siuomi kviečiame atsilankyti į Amerikos Lietuvių Moterų Kultūros draugijos ruošiamą renginį, kitaip sakant, banketą, kuris bus šį sekmadienį, lapkričio 14 d., 12 val. dieną, "Vilnies" salėje. Be paties banketo bus šaunus dainų koncertas, kurį pildys mūsų šauniosios Lakštutės. Taipgi turėsime malonų svečių, kuris papasakos kas vyksta mūsų senojoje tėvynėje ir aplamai plačiame pasaulyje.

Nebandyčiau aiškinti, kad kultūričių renginiai visuomet būna įdomūs, maistas sveikai ir skoningai paruoštas, o patarnavimas visuomet nuoširdus ir rūpestingas. Tad atsilankę į šį renginį, būsite patenkinti ir ilgai jį prisiminsite.

Lauksime svečių iš plačios Cika-gos ir jos apylinkės.

Rengimo komitetas

GRAŽUS PAVYZDYS

Kalifornietė Sofija Kent ir jos vyras Chester, minėdami liūdną tėvų mirties sukaktį, nepamiršo ir organizacijų, kuriose velionė mamytė buvo ilgametė narė bei spaudos skaitytoja ir rėmėja. Jie pri-siuntė LMK draugijai mirusios motinos vardu paramos, minėtos draugijos narės Paulinos Simon \$10 ir \$20 "Vilniai", minint tėvų liūdną mirties sukaktį.

Gražu, kad vaikai nepamiršta tėvų puoselėtų organizacijų.

Vilnietė

TARP MŪSŲ

— Lapkričio 24 dieną plačiai ži-nomas Kazimieras Sisevičius minės savo 87-ąsias gimimo metines. Lin-kime jam ilgiausių metų, o labiau-sia geros sveikatos.

— Ieva Mizarienė buvo išvykusi kelioms savaitėms į Lietuvą. Su-grįžusi, be abejo, ji rado "Laisvėje" kalną užsilikusių darbų. Nėra abe-jonės, ji juos įveiks.

— "Vilnyje" lankėsi svečiai iš Lietuvos: visuomenininkė Filome-na Petrusevičienė ir chorų dirigen-tas Jonas Povilionis. Užėję į "Vil-ni", turėjo progą pasiklausyti "Vil-nies" salėje "Lakštučių" repetici-jos.

— Nežiūrint kad buvo lietinga diena, Anna Jacobs-Jokubauskienė vis tiek atvyko į Amerikos Lietuvių Moterų Kultūros klubo narių susi-rinkimą. Tai nepaprasto ryžto mo-teris.

— Tebesijaudiname dėl ilgame-čio "Laisvės" redaktoriaus Antano Bimbos mirties. Jis buvo man toks artimas. Ilgai jo nepamiršiu. Gaila Ilesės, netekusios mielo gyvenimo draugo.

— "Vilnies" namo prižiūrėtojas Jonas Peteckas prieš kurį laiką aimanavo savo sveikata. Pastaruo-ju metu jaučiasi daug geriau. Jis lanko Bilings ligoninės klinikas.

— Retas atsitikimas, kad north-saidietė Eva Senkus neatsilankytų į organizacijų narių susirinkimus. Šį kartą į ALM klubo narių susirin-kimą negalėjo atvykti. Kiek teko sužinoti, suėmė ją liga, kad nepajė-gia laiptais užlipti į antrą aukštą.

Vilnis, 1982 lapkričio 11 d.

— Plačiai žinoma kalifornietė So-nia Karosienė su savo dukra buvo nuvykusios į Lietuvą. Jos nuvežė velionies Juozo Karoso palaikų pe-lenus, kurie buvo palaidoti jo gim-tojoje žemėje.

— Marthos Marquardt žentas ją ir Josephine Sisevičienę buvo atve-žęs į ALM klubo narių susirinkimą. Martha aimanavo, jog turi bėdos su savo akimis ir neturi apetito, nu-metusi svorio ir jaučiasi visuomet pavargusi.

— Denise Veseley vestuvėse te-ko susitikti Bea Salem. Jos motina tuose pačiuose senelių namuose, kuriuose buvo draugė Putrimas. Nevisuomet atpažįsta savo dukrą, kai nuvyksta aplankyti. Skausmų nejaučia, bet senatvė yra pažeidusi jos atmintį.

— Martha Marquardt yra laimin-ga, kad kaimynystėje turi Jose-phine Sisevičienę, kuri Marthai paskaito laikraštį ir parašo laiškus artimiesiems į Lietuvą. Dėl akių susilpnėjimo Martha to padaryti pati nebegalė.

— Mičigane "Vilnies" skaitytojai pasigenda Adelės Wardo. Kai jos vyras Ben buvo gyvas, abu plačiai buvo žinomi kaip aktyvūs "Vilnies" vadininkai. Dabar Adelė Wardo turi problemų su savo akimis. Laimė, kad turi gerą sūnų ir marčią, kurie jai padeda.

— Negalima pamiršti buvusių darbščių "Vilnies" vadininkų kaip Marytės Smalstienės, draugės P. V. Gasparienės, Anna Bernat ir daug kitų, kurių vieni išmirė, kitus laiko prislėgusi senatvė. Savo var-dus į laikraščio komplektus jie turi įrašę amžinai, iš Amerikos pažan-gių lietuvių istorijos jie neišeis.

— Teko būti Cikagos pažangių rusų parengime. Buvo miela ir smagu matyti, kaip rusų senoji karta su jauna išvien dirba visuo-meninį darbą, nors tarp senų ir jaunų yra naturalus tarpekliis, bet tas jiems nenkenkia bendradarbiau-ti.

— Kai skaitau ar sužinau, kad kai kurie laikraščio skaitytojai turi bėdų su savo akimis, visuomet prisimenu Alice Jonikiene. Ji prieš kurį laiką irgi vos bematė. Po operacijos vėl skaito ir rašo dar daugiau kaip aš.

— Ilgametė "Vilnies" vadininkė kalifornietė Violet Trask vis dar negaluoja po operacijos kojoje, bet tenka laukti, kad walkerį padės į šalį, nežiūrint kad dar teks pasika-muoti ir pakentėti skausmus.

— Į "Lakštučių" repeticiją "Vil-nies" salėje buvo atvykęs su savo žmona lakštute Peter Gaidam. Ne-žiūrint, kad jį kamuoja skilvio opa, bet džiaugėsi, kad numetęs 35 svarus svorio. Gydytojai pataria numesti dar daugiau maitinantis nustatytu maistu.

— Šį sekmadienį, lapkričio 14 d., turėsime garbingą svečių iš Vašing-tono—TSRS ambasados pirmą sek-retorių Vaclovą Sakalauską. Ji yra pakvietusios ALK klubo narės į banketą, skirtą minėjimui 65-ųjų Spalio Didžiosios revoliucijos.

— Kas nežino Antano Litvino! Jis vis dar padeda laikraščiui visuo-meniniais pagrindais, vynioja laik-raštį ir suteikia kitokių paslaugų.

Nellie

Ex Mainierių klubo narių žiniai

Dar kartą ir paskutinį primenu Ex Mainierių Draugiško klubo nariams, kad mūsų susirinkimas įvyks lapkričio 20 d., 12 val. dieną, "Vilnies" salėje. Svarbu tai, kad šis susirinkimas bus paskutinis šiais 1982 metais. Jame turėsime išrinkti valdybą 1983 metams, kuri nuo-širdžiai dirbs klubo labui.

Kaip visuomet, taip ir šiame susirinkime turėsime vaišes. Vai-šės būna prieš susirinkimą, 12 val. Po pasivašinimo būna dovanų pasi-keitimas, o po to vyksta susirinki-mas. Taip bus ir šį kartą.

Pasitikiu, kad visi nariai supras susirinkimo svarbą ir gausiai atsilankys, kad galėtume vieningai ir rūpestingai apkalbėti klubo reika-lus.

Sekr. John Feiza

A. Copin parėmė "Vilni"

Adelė Copin pasimokėjo už savo prenumeratą, taipgi už gimnazičių Brazilijoje ir dar įteikė "Vilniai" paramos \$3. Viso ji laikraščio reikalui paliko \$30.

Smagu, kad nepamiršta laikra-ščio reikalų.

Vilnietė

APLANKĖME DRG. BESSIE POVILIONIENĘ

Spalio 22 d. buvo šalta, bet saulėta. Nutarėme atlankyti buvu-sią roselandietę Bessie Povilionie-nę, kuri randasi slaugymo namuose Delton, Ill. Radome ją gerame ūpe ir puikiai nusiteikusią. Ji sakė, kad gydytojai pripažįsta, jog jos svei-kata neprasta. Ji esanti labai išsil-gusi draugų. Pasakėme, kad mirė drg. Antanas Bimba. Ji graudžiai pravirko. Sako, kad savo laiku, kai gyvenė Brooklyn, N. Y., Antanas ilgoką laiką gyvenęs pas ją ir ji labai aukštai jį vertino.

Ilgokai pasisvečiavome ir atsi-sveikindami palinkėjome išvermės bei pažadėjome vėl aplankyti. Mes dėkojame drg. Frank Puodžiukui už transportaciją. Mano senkelei-vės, Mary Tampkins, Valerija ir aš pati, nuotaikingai praleidome dieną ir patenkintos grįžome į namus.

J. Urmonienė

MIRĖ ANNA PUTRIMIENĖ

Antanina Butkis pranešė, kad senelių namuose spalio 10 dieną mirė Anna Putrimienė. Ir keisčiaus-ia esą, kad apie jos mirtį ir laidotuves niekam nebuvo praneš-ta, netgi velionies bičiulei Antani-nai Butkis.

Antanina Butkis kas savaitgalį savo draugę Anną Putrimienę lan-kydavo senelių namuose, nunešda-ma jai lietuviškų patiekalų. Kad Anna Putrimienė iš senelių namų nuežta į ligoninę, patyrė kai tą savaitgalį nuėjo jos lankyti. Apie jos mirtį ir laidotuves niekas nė žodeliu nepranešė. O juodvi buvo labai artimos draugės. Gaila, kad taip atsitiko.

Nellie

Prisiminus Frank Petrila

Lapkričio 9 d. sukako 16 metų nuo Frank Petrilos mirties. Velio-nis buvo pažangios minties; visur dalyvavo ir nuoširdžiai rėmė pažan-gią spaudą bei pažangų judėjimą. Buvo labai draugiško būdo ir mokė-jo sugyventi su draugais ir pažista-mais.

Jis mus apleido, palyginamai dar gražiame amžiuje. Rodos, dar daug galėjo gražių darbų atlikti, bet negailestinga mirtis per anksti už-gesino jo šviesaus gyvenimo lieps-nelę. Jo liūdi giminės ir visi drau-gai su kuriais jis veikė ir taip gražiai sugyveno.

Lai bus ramu ilsėtis užmigusiam neatbundančiu miegu!

Vilnietė

GRAUDUS LAIŠKAS

Spalio 9 dieną gavau iš Dow-giac, Mich., Agnes Vylonis vos įskaitomą laišką, lyg kaire ranka rašytą. Laiške ji rašo: "Nieko daug negaliu rašyti. Akys prastos. Ne-galiu matyti. Labai noriu skaityti "Vilni", žinau, kad reikia mokėti už prenumeratą. Siunčiu dešimt už prenumeratą, o kitus suvartokite kur reikia".

Graudu tokie laiškai skaityti, kai atsimeni žmones, kurie buvo žva-lūs, energingi, o dabar...

Draugė Agnes Vylonis su šeima niekad nepatingėdavo atvykti Čika-gon į didesnius laikraščio parengi-mus, piknikus. Dažnai atveždavo ir farmišų produktų parengimų bei piknikų šeiminkėms. Laimė, kad ji gyvena prie šeimos, kuri irgi gailisi savo motinos, močiutės, kad ją spaudžia akių silpnėjimo nelai-mė. Pažįstame Agnes sūnų, pažįs-tame jos marčią. Jie drauge su motina irgi beveik kiekviename "Vilnies" parengime būdavo, savo motiną atveždavo.

Nellie

Pasimokėjo ir parėmė laikraštį

Nenuilstanti organizacijų darbuo-toja ir nuolatinė spaudos rėmėja g. Helen Pajūnienė, pasimokėdama už "Vilnies" prenumeratą, įteikė para-mos \$18. Negalima praleisti nepa-minėjus drg. Helen Pajūnienės gražių darbų. Veik nėra parengi-mo, kuriame ji nebūtų komisijos narė, o jei ir nesutinka būti komisi-joj, tai laike parengimo mes mato-me ją labai rūpestingai dirbant virtuvėje ar patarnaujant prie sta-lų.

Buvo laikai, kad netruko drau-gių, kurios dirbdavo parengimuose, bet kitaip esti šiuo metu, kai kaltas amžius ir sveikatos susilpnėjimas. Tačiau Elenutė nesiskundžia. Ji kaip darbščioji bitelė be atvangos dirba ir nesiskundžia nei nuovargiu nei amžiumi.

Garbė kultūrietėms turėti tokią darbščią narę!

Kultūrietė

MIRUS

Antanui Bimbai, Richmond Hill, New York, Bruno Gates [Gudaitis], Sun City, Ariz., Wesley Gates [Gudaitis], San Diego, Cal., reiškiam širdingą užuojautą jų šeimoms ir artimiesiems. Žinokite, kad ir mes liūdime kartu.

MARTHA PLAUSKA ir šeima
Chicago, Ill.

Kaip eina "Vilnies" vėjus

Kaip matome, vėjus pradeda įsisiūbuoti. Nors suvestinėje dar tik šeši vėjainikai, bet jau smarkiai padirbėję, ypač detroitietė St. Masytė, nuo praeitos suvestinės paki-

lo net 460 punktų. Sanpetersburgietė J. Andrulienė į vėjainikų eilę stojo su 580 punktų. Gerai padirbėta Marazienės, Vaitkaus . . .

Vėjainikai išsirikiavo :

JULIA MARAZAS—Chicago, Ill.	640
JULIA ANDRULIS—St. Petersburg, Fla.	580
ST. MASYTE—Detroit, Mich.	520
JULIA URMON—Chicago, Ill.	240
F. VAITKUS—Chicago	220
MAGDALEN NOVITSKI—Miami, Fla.	40
OFFICE	360

TRYLIKOS METŲ BE LEONO JONIKO

Lapkričio 3 d. sukako 13 metų, kaip netikėtai ir nenujaustai nuo širdies smūgio mirė atsakingasis laikraščio "Vilnis" redaktorius Leonas Jonikas. Nors gerokas metų skaičius, kaip jo nėra mūsų tarpe, bet nepamirštami jo darbai ir nurodymai, kaip turime dirbti, kad būtume naudingais ne tik sau, bet ir visai darbo žmonių klasei.

Leono mirtis suteikė didelį smūgį ne tik jo šeimai, bet visam "Vilnies" kolektyvui. Neperdėsiu pasakius, — visam pažangiam judėjimui. Jo mirtis šių žodžių autorei tuo labiau neužmirštama, nes jai teko pirmą išvysti mirties perblovštą Leoną, po to pranešti jo mylimai žmonai, kuri buvo darbe, skaitė korektūrą.

Tie 13 metų buvo sunkūs laikraščio "Vilnis" kolektyvui, nemažai bendradarbių iškeliavo į šaltus kapus, palikdami gražius prisiminimus, ir išretėjusį darbuotojų sąskaitą.

Leono pelenai ilsisi jo gimtajame krašte, Žemaitijos žemėje, o atlikti darbai Amerikos pažangios visuomenės istorijos lapuose. Mes prisimename jį kaip nepavarduojamą veikėją ir nuoširdų darbo klasės kovotoją, garbingą Lietuvos sūnų, kuris skyrė visą amžių kovai už darbo žmogaus pilnesnį ir šviesesnį

rytojų, už įgyvendinimą pasaulyje pastovios taikos.

Lai Leonui bus amžina ramybė, o mes Jo bendražygiai, tęsime Jo testą kovą iki laimėjimo, kad pasaulyje sužydėtų šviesa ir tiesa, draugiškas sugyvenimas tarp tautų ir žmonių. Julija M.

METŲ BĖGYJE MIRTIS IŠPLĖSĖ DU SŪNUS

Skaudžios ligos iškankintas San Diego, Cal., spalio 11 d. mirė Weslie Gates-Gudaitis, sulaukęs 64 m. a. Buvo gimęs 1918 m. lapkričio 13 d. Aurora, Ill.

Velionis buvo išauklėtas pažangioje dvasioje, nes jo mylima motina rūpinosi, kad jis suprastų darbo žmonių reikalus ir nepalužtų kovos lauke.

Velionis išaugino dvi dukras, kurios ištekėjo ir augina savo atžalyną. Giliai liūdi dukra Leslie Klimm ir jos vyras Danielius bei du vaikaičiai, dukra Lee Topper ir jos vyras Steve bei jų 3 vaikaičiai. Pastaroji gyvena San Diego, Cal., kuri ir slaugė sergantį tėvą. Leshe gyvena arti Čikagos ir dažnai aplanko močiutę Josephine Sisevičienę.

Drg. Josephine Sisevičienė pergyvena neribotai skaudų smūgį. Ji

Weslie Gates-Gudaitis

metų bėgyje neteko abiejų sūnų : Bruno Gates mirė 1981 m. gruodžio 28 d., o dabar Weslie šių metų spalio 11 d. Pati Josephine eina 92-ruosius metus.

Tą skausmą pergyvendama, ji raminasi pažangios spaudos parėmimu. Kai mirė sūnus Bruno, ji įteikė jo atminimui ir pagarbai "Laisvei" \$50, "Daily World" \$50. Ji įteikusi pasakė, kad jos sūnus buvo sąmoningai išauklėti ir dažnai remdavo pažangią spaudą, už tai ji už juos atliekanti tą svarbią pareigą.

Gaila jaunų vyrų, be laiko atskyrusių iš mūsų tarpo, taipgi gaila jų šeimų, o ypatingai senatvės sulaukusios motinos, kuri tikėjosi sūnų paguodos, o neteko jų. Lai jiems bus amžina ramybė, o mielai Josephine giliausia užuojauta.

Vyšnutė

MIRĖ CHARLES TAMULYN TAMULYNAS

Lapkričio 5 d. Charlotte, No. Carolina ligoninėje mirė 64 m. amžiaus Charles Tamulyn-Tamulynas. Liko žmona Beryl, du sūnus—Charles ir Martin, dvi dukterys Nancy ir Susan, brolis Juozas Tamulynas ir sesuo Ieva Mizarienė. Buvo pašarvotas Kodžio laidotuvių koplyčioje, Maspeth, N. Y. Velionis buvo gimęs Maspeth. Palaidotas lapkričio 9 d. Karių kapinėse, Long Island, N. Y., po bažnytinių apeigų Viešpaties Atsimainymo parapijos bažnyčioje, Maspeth, N. Y.

MIRĖ LIETUVIAI

Spalio 8 d. mirė Silvestras Karkelis, sulaukęs 80 metų, gimęs Lietuvoje, Vilniaus krašte. Amerikoje išgyveno 30 metų.

Spalio 9 d. mirė Frances Keteris-Zarambaitė, sulaukusi senatvės, gimusi Lietuvoje, Tauragės apskr. Amerikoje išgyveno 71 metus.

Spalio 9 d. mirė Jonas Viščius, sulaukęs 63 metų, gimęs Lietuvoje, Panevėžio apskr., Sperakių parap., Linionių kaime. Amerikoje išgyveno 28 metus.

Spalio 10 d. mirė Marija Varnienė-Kuraitytė, sulaukusi 96 metų.

Spalio 10 d. mirė Juozas Sventikas, sulaukęs 85 metų, gimęs Lietuvoje, Marijampolės apskr., Krosnos valsč., Pėdiškių kaime. Amerikoje išgyveno 33 metus.

Spalio 11 d. tragiškai mirė Darius Andrius Petras Garbenis, sulaukęs 17 metų, gimęs Chicago, Ill.

Spalio 12 d. mirė Adelina Turnewitz-Hausaitė, sulaukusi 84 metų, gimusi Lietuvoje. Amerikoje išgyveno 30 metų.

Spalio 15 d. mirė Valerija Ostrauskienė, gimusi Lietuvoje Panevėžio mieste. Amerikoje išgyveno 33 metus.

Spalio 16 d. mirė Juozas Liutikas, sulaukęs 88 metų, gimęs Lietuvoje. Amerikoje išgyveno 33 metus.

Spalio 17 d. mirė Irena Zubrys, gimusi Lietuvoje, Trakuose. Amerikoje išgyveno 28 metus.

Spalio 17 d. mirė Pauline Varnecis, sulaukusi 88 metų, gimusi Lietuvoje. Amerikoje išgyveno 69 metus.

Spalio 19 d. mirė Stasys Vidmantas, sulaukęs 77 metų, gimęs Lietuvoje, Teneniuose. Amerikoje išgyveno 33 metus.

M. BALČAITIENĖ GRĮŽO IŠ LIGONINĖS

Spaudoje jau buvo rašyta, kad drg. Mary Balčaitienė buvo sužeista automašinos nelaimėje, bet ją buvo ištikusi ir kita nelaimė. Ji nuvyko į ligoninę, kad nuimtų nuo sulaužytos kojos gipsą. Ligoninėje ją ištikio širdies smūgis. Laimė, kad tuojau suteikta pirmoji pagalba. Po kiek laiko sutvirtėjo ir jau grįžo iš ligoninės. J. Urmonienė

LIŪDNAS PRISIMINIMAS Leonas Jonikas

[1891 — 1969]

Lapkričio 3 d. sukako 13 m., kai mirtis atskyrė Jį nuo mūsų amžinai.

Tą dieną, šioj padangėj trumpai pabuvojęs, Pergyvenęs buities audras ne vienas, Dėl pažangos veikęs, dėl jos kovojęs Ilsisi ramybėj užmerkęs blakstienas!

(Pagal V. Žilvyčio eiles)

Mes Jo niekad nepamiršime.

L. JONIKAS

Žmona ALISĖ JONIKIENĖ
Sūnus LEONAS ir šeima
Anūkė KIM LUKE ir šeima

SAN DIEGO, CAL.

MIRUS

Weslie Gates—Gudaitis

Reiškiu gilią užuojautą savo mylimai žmonai Josephine Sisevičienei, netekusiai mylimo sūnaus Weslie Gates ir prašau ramintis. Taipgi reiškiau nuoširdžią užuojautą velionio dukroms Lee Topper ir jos vyrui Steve bei jų vaikučiams, dukrai Leslie Klimm ir jos vyrui Danieliui bei jų vaikučiams.

Zinokite, kad ir aš kartu su jumis liūdžiu.

KAZIMIERAS SISEVIČIUS

SAN DIEGO, CALIFORNIA

MIRUS

Wesley Gates [Gudaitis]

Reiškiame gilią užuojautą jo motinai Josephine Sisevičienei, patėviui Kazimierui, dukroms ir jų šeimoms, ir visiems artimiesiems, giminėms ir draugams.

Zinokite, kad ir mes liūdime su jumis.

Alice Pauliukas
W. ir S. Žukauskai
Nellie De Schaaf

Louis De Schaaf
J. ir M. Marazai
Antanas Litvinas

Martha Marquardt